

Kommittémotion

Motion till riksdagen 2015/16:2971

av Karin Enström m.fl. (M)

Frihet och utveckling i världen

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om inriktningen av utrikespolitiken och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen i avsnitt 1 Inledning – Sverige tar ansvar i en orolig värld, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen i avsnitt 2.1 Våra värderingar och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen i avsnitt 2.2 Värnandet av de mänskliga fri- och rättigheterna och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen i avsnitt 2.3 Ökad frihet för världens kvinnor och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen i avsnitt 2.4 Mänskliga rättigheter för alla och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen i avsnitt 2.5 Frihet i den digitala världen och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen i avsnitt 3.1 EU och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen i avsnitt 3.2 Vårt Europa och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen i avsnitt 3.3 En större union med välmående grannar och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen i avsnitt 3.4 EU:s röst i världen och tillkännager detta för regeringen.

12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen i avsnitt 3.5 Solidaritetsförklaringen och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen i avsnitt 3.6 Det nordiska samarbetet och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen i avsnitt 3.7 Arktis och Barents och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen i avsnitt 3.8 Nato och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen i avsnitt 3.9 FN och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen i avsnitt 3.10 Internationella insatser och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen i avsnitt 4.1 Globaliseringens förändringskraft och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen i avsnitt 4.2 Flyktingströmmar och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen i avsnitt 4.3 Miljö och klimat och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen i avsnitt 4.4 Energi och säkerhet och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen i avsnitt 4.5 Ett mer osäkert närområde och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen i avsnitt 4.6 Ryssland och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen i avsnitt 4.7 Terrorism och radikaliserings och tillkännager detta för regeringen.
25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen i avsnitt 4.8 Krigets lagar och folkrätten och tillkännager detta för regeringen.
26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen i avsnitt 4.9 Sönderfallande stater och tillkännager detta för regeringen.
27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen i avsnitt 4.10 Ökad säkerhet genom internationella avtal och exportkontroll och tillkännager detta för regeringen.
28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen i avsnitt 5.1 Globalisering och tillkännager detta för regeringen.
29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen i avsnitt 5.2 Frihandel och tillkännager detta för regeringen.

30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen i avsnitt 5.3 Informationsteknologins betydelse och tillkännager detta för regeringen.
31. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen i avsnitt 5.4 Sociala konsekvenser och tillkännager detta för regeringen.
32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen i avsnitt 6.1 En bredare syn på utveckling och tillkännager detta för regeringen.
33. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen i avsnitt 6.2 Bistånd och tillkännager detta för regeringen.
34. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen i avsnitt 6.3 Ett starkare stöd för kvinnor och barn och tillkännager detta för regeringen.
35. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen i avsnitt 6.4 Biståndet som verktyg för demokratin och tillkännager detta för regeringen.
36. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen i avsnitt 6.5 Nya utvecklingsmål – agenda 2030 och tillkännager detta för regeringen.

Innehåll

Förslag till riksdagsbeslut	1
1. Inledning – Sverige tar ansvar i en orolig värld.	4
2. Demokrati, folkrätt och mänskliga rättigheter – Grunden för vår utrikespolitik	7
2.1 Våra värderingar	7
2.2 Värnandet av de mänskliga fri- och rättigheterna	7
2.3 Ökad frihet för världens kvinnor	8
2.4 Mänskliga rättigheter för alla	8
2.5 Frihet i den digitala världen	9
3. Internationellt samarbete	9
3.1 EU	9
3.2 Vårt Europa	10
3.3 En större union med välmående grannar	11
3.4 EU:s röst i världen	13
3.5 Solidaritetsförklaringen	15
3.6 Det nordiska samarbetet	16
3.7 Arktis och Barents	17
3.8 Nato	18
3.9 FN	20
3.10 Internationella insatser	21
4. Vår tids säkerhetspolitiska utmaningar	22
4.1 Globaliseringens förändringskraft	22

4.2	Flyktingströmmar	23
4.3	Miljö och klimat	23
4.4	Energi och säkerhet	26
4.5	Ett mer osäkert närområde	28
4.6	Ryssland	28
4.7	Terrorism och radikalisering	29
4.8	Krigets lagar och folkrätten	32
4.9	Sönderfallande stater	34
4.10	Ökad säkerhet genom internationella avtal och exportkontroll	35
5.	En öppnare värld genom handel	36
5.1	Globalisering	36
5.2	Frihandel	36
5.3	Informationsteknologins betydelse	38
5.4	Sociala konsekvenser	38
6.	Utveckling	38
6.1	En bredare syn på utveckling	38
6.2	Bistånd	39
6.3	Ett starkare stöd för kvinnor och barn	42
6.4	Biståndet som verktyg för demokratin	43
6.5	Nya utvecklingsmål – agenda 2030	44

1. Inledning – Sverige tar ansvar i en orolig värld.

Världen är mer orolig och osäker än på länge. Den senaste tiden har vi sett konflikter och katastrofer som tydliggjort sårbarheten. En orolig omvärld med upptrappade konflikter och ökade geopolitiska risker ställer krav på svensk utrikespolitik.

Utvecklingen i omvärlden påverkar Sverige.

Globaliseringen knyter samman det som är nära med det som är avlägset och förändringarna går allt fortare. Det som en gång var separata områden som kunde etiketteras försvar, säkerhet, klimat och terror är numera delar av samma helhet. Vi ska ha förmågan att kunna förebygga och hantera de kriser vi ställs inför men vi ska även samverka tillsammans med andra. Det kräver att vi för en aktiv utrikes-, försvars- och säkerhetspolitik. Den ska syfta till att skydda det svenska territoriet och värna det öppna samhället byggt på grundläggande värderingar som demokrati, frihet, jämställdhet och respekten för mänskliga rättigheter. Och det sker samtidigt som vi stödjer länder och människor där dessa värden är ifrågasatta.

Utgångspunkten i de moderata idéerna om individens rätt till frihet, människans okränkbarhet och tron på potentialen för var och en att utvecklas och växa utifrån sina förutsättningar är central. Detta är idéer som bara för några år sedan antogs vara på väg att bli allmänt vedertagna i världen, men som nu ifrågasätts av auktoritära regimer och våldsbejakande organisationer.

Vi ser idag en svag internationell återhämtning i ekonomin och ökad oro i omvärlden. Den ekonomiska återhämtningen väntas ta tid och Sverige får ingen draghjälp. Riskerna för en svagare utveckling dominerar. Både inkomster och utgifter i de offentliga finanserna påverkas av den oroliga omvärlden.

Vi ser allvarliga humanitära kriser till följd av konflikter i omvärlden. Antalet flyktingar, asylsökande, och internflyktingar globalt överstiger för första gången sedan andra världskriget 50 miljoner personer. En kris som innebär ett enormt och utbrett mänskligt lidande

Sammantaget påverkar detta Sveriges utrikespolitik men också politiken som förs inrikes. Sverige ska ha en human flyktingpolitik och ta emot människor som flyr undan förföljelse och förtryck.

Vi måste slå vakt om att de gemensamma värderingar som vi värnar såsom demokrati, mänskliga rättigheter och marknadsekonomi fortsätter att spridas i världen. För att möta framtidens utmaningar är därför ett starkare samarbete inom Europeiska unionen (EU) med ökat fokus på ekonomisk konkurrenskraft, en gemensam röst inom utrikespolitiken samt ett djupare transatlantiskt samarbete det viktigaste för oss.

Nya moderaternas politik handlar om frihet och individens rättigheter såväl i de små som i de stora sammanhangen. För oss är det självklart att svensk utrikespolitik ska vara en tydlig röst för frihet och mänskliga rättigheter runtom i världen. Vi har en lång tradition inom detta område. Vårt engagemang för frigörelsekampen i Öst- och Centraleuropa är något som vi känner särskild stolthet över. Det är ett arv som förpliktigar. Vi ska driva denna frihetsagenda vidare genom att vara en stark kraft för ett fritt Vitryssland och stödja en demokratisk utveckling när den befinner sig på tillbakagång såsom i Ryssland och till del i Ukraina.

I allt högre grad blir våra samhällen beroende av flöden av varor, information, kapital, tjänster och människor som utgör globaliseringens kärna. Länder och människor knyts närmare varandra genom ökad handel och informations- och teknologiutbyte. Vi lever i en sammanlänkad värld med stora möjligheter men också beroenden och sårbarhet som följd. Globalisering krymper världen, ökar välståndet och skapar nya möjligheter. Detta bidrar till att stärka vår säkerhet. Vi måste trygga dessa flöden genom internationellt samarbete och en stark global infrastruktur. Men vi måste också förbereda oss för att

händelser bortom Europa kommer att ha större säkerhetspolitisk återverkan i vår egen del av världen.

I takt med att globaliseringen och informationsteknologin länkar samman världens länder ökar också kravet på vårt globala engagemang. Vi ska stödja frihetslängtande människors kamp mot förtryck var än i världen de befinner sig. Det fria ordet måste värnas, såväl inom som utanför de nya medierna och vi ska stå upp mot diskriminering på grund av kön, etnicitet, sexuell läggning med mera. Vi måste också arbeta för att fler människor kan ta del av friheten genom att med kraft bekämpa fattigdom och miljöproblem i världen. Brist på rent vatten, kraftigt förorenad luft och avsaknaden av grundläggande sjukvård inskränker också människors frihet och möjligheter till ett bra liv.

Idag är det allt mer uppenbart att ekonomisk utveckling och politiskt inflytande går hand i hand. När Sverige står bättre rustat för framtiden här hemma kan vi också göra större skillnad utanför våra egna gränser. Det är då vi lyfter blicken och kan agera med styrka och trovärdighet på den internationella arenan. En tydlig svensk utrikespolitik bygger alltid på att vi tar ansvar för Sveriges ekonomi, samhällsutveckling och miljö. Den tydligaste omställningen i världen är den snabba ekonomiska och politiska maktförskjutningen från Europa och Nordamerika till Asien och då i synnerhet Kina och Indien. Asiens ökade betydelse i den globala ekonomin är en av de mest grundläggande och snabba förändringarna sedan millennieskiftet. Kina och Indien har fått ökade möjligheter till inflytande och påverkan både internationellt och regionalt. Kina bedöms bidra med ungefär en tredjedel av den globala tillväxten 2025, långt mer än någon annan ekonomi. Kina har gått om USA som världens största ekonomi och kommer räknat i försvarsutgifter att bli en allt större aktör. Asien är i dag en kontinent präglad av upprustning.

Den djupa ekonomiska kris som västvärlden genomgår påskyndar denna omställning. Alla tjänar på att välståndet ökar och att den ekonomiska utvecklingen förstärks i Asien. Det skapar fantastiska möjligheter för entreprenörskap och handel att växa. Den ekonomiska krisen tar dock styrka och energi från västvärldens utrikespolitiska handlingskraft och försvagar vårt inflytande i världen.

De länder som nu tar allt större plats på den internationella arenan måste visa att de också tar ansvar för de gemensamma globala utmaningar som världen står inför. De måste därför lägga större kraft på att främja frihet, internationell fred och säkerhet, frihandel, fattigdomsbekämpning och hållbar utveckling.

2. Demokrati, folkrätt och mänskliga rättigheter – Grunden för vår utrikespolitik

2.1 Våra värderingar

Sverige är ett öppet land med ett långtgående internationellt engagemang och ett stort beroende av vår omvärld. Vår utrikespolitik ska vara värdebaserad. Vi ska medverka till frihet, fred och försoning såväl i vår egen som i andra delar av världen.

Nya moderaterna arbetar för att få genomslag för de värden vi tror på. Det kräver internationellt inflytande vilket bygger på kompetens, ansvarstagande, en idé- och politikutveckling i takt med omvärldens förändringar samt en effektiv och resursstark utrikesförvaltning. Politisk dialog och handel ger effektivare påverkansmöjligheter än isolering och bojkotter. I många fall är det just de länder som vi har minst samsyn med som vi har störst behov av att påverka för att kunna göra verklig skillnad.

Demokratin, folkrätten och de mänskliga fri- och rättigheterna utgör hörnstenarna i vår utrikespolitik. Dessa förvaltas bäst genom kraftfulla internationella institutioner och en stark internationell rättsordning. Genom att främja dessa värden försvarar vi också Sveriges säkerhet, välstånd och intressen i den internationella politiken.

2.2 Värnandet av de mänskliga fri- och rättigheterna

Vår politik utgår från alla människors frihet och lika värde. De mänskliga rättigheterna omfattar varje person och begränsar staters makt över individen. Vi tar vår utgångspunkt i den enskilda människan, snarare än i systemen, när vi utarbetar vår politik. Därför är främjande och försvar av de mänskliga rättigheterna en kärnuppgift för oss och något som ska genomsyra all vår politik.

De mänskliga rättigheterna omfattar dels de medborgerliga och politiska rättigheterna, dels de ekonomiska, sociala och kulturella rättigheterna. Tillsammans utgör de en helhet som måste respekteras för att människor ska kunna utveckla sin fulla potential. Det är i de länder där medborgerliga och politiska rättigheter respekteras, som marknadsekonomi har kunnat utvecklas och skapa tillväxt och välstånd. Vårt långsiktiga utrikespolitiska fokus måste därför ligga på att främja respekten för de medborgerliga och politiska rättigheterna, för att på så sätt skapa förutsättningar för ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter.

Det återstår fortfarande enorma utmaningar i världen när det gäller den demokratiska utvecklingen. Över 2 miljarder människor lever i samhällen där de grundläggande politiska och medborgerliga rättigheterna inte respekteras. Journalister fångas för att ha utövat sitt yrke och civilsamhällesorganisationer som verkar för demokratisk utveckling förbjuds att verka och förföljs. Vi måste fortsätta stärka stödet och resurserna

till försvarare av opinionsfriheterna (yttrandefriheten, informationsfriheten, mötesfriheten, demonstrationsfriheten, föreningsfriheten och religionsfriheten) i de länder som klassificeras som ofria.

2.3 Ökad frihet för världens kvinnor

Lagstiftning och traditioner används för att inskränka kvinnors frihet på många platser i världen. Kvinnor utsätts för tvångsäktenskap, könsstympning, trafficking och sexuella kränkningar. Kvinnor drabbas ofta särskilt hårt av krig, naturkatastrofer, låg utvecklingsnivå och fattigdom.

Kränkningar av kvinnors rättigheter är ett av de största hindren för demokrati och ekonomisk utveckling. Först när kvinnor, i samma omfattning som män, får tillgång till utbildning, förvärvsarbete och äganderätt samt kan skyddas mot övergrepp, kan ett lands utveckling ta verklig fart.

Vi ska därför lägga fortsatt stor kraft på dessa områden inom såväl utvecklingsarbetet som övrigt internationellt arbete. FN-resolutionerna 1325 och 1820 om kvinnors och barns situation i väpnade konflikter är viktiga verktyg i kampen mot flera av dessa problem. Sverige har därför ett särskilt intresse av och ansvar för att resolutionerna genomförs nationellt och internationellt i all freds- och säkerhetsfrämjande verksamhet och inom humanitära insatser.

2.4 Mänskliga rättigheter för alla

I tider där länder stiftar lagar som kränker människor på grund av deras sexuella läggning är det viktigt att Sverige står upp för hbtq-personers rättigheter. Sverige är ett av världens bästa länder att leva i för hbtq-personer.

Vi är och ska vara ett föregångsland också i detta avseende. Gränslös kärlek kräver fri rörlighet. Vi vill att registrerade partnerskap och samkönade äktenskap ska erkännas i hela EU.

Situationen för hbtq-personer i många av världens länder är svår. Homosexuella relationer är förbjudna i drygt 70 länder och i närmare tio av dessa kan dödsstraff utdömas. Även om läget långsamt blir bättre på många håll finns fortfarande mycket att arbeta med och där kan Sverige bidra. Genom vår utrikes- och biståndspolitik kan Sverige spela en viktig roll för att stärka mänskliga rättigheter, frihet och demokrati. Ett exempel på hur våra värderingar i hbtq-frågor ger avtryck i politiken är hanteringen av biståndet. Under alliansregeringen anpassades biståndet till en rad länder för att ge starkare stöd och hjälp där dessa personer är särskilt utsatta.

2.5 Frihet i den digitala världen

De senaste decenniernas tekniska utveckling, med internet och mobiltelefoni som centrala arenor för information, kommunikation och tankeutbyte, skapar förutsättningar för en frihetsrevolution. Framstegen inom dessa områden är enorma. Kapaciteten för internetanvändande i världen har mer än tredubblats de senaste fyra åren och mobilabonnemangen har mångdubblats. Dessa medier ger individen en frihet som totalitära stater och auktoritära regimer vill kväva av rädsla för att förlora sitt informationsövertag och sin makt. Vi måste därför se teknikens möjligheter som just ett verktyg för frihet, demokrati och mänskliga rättigheter i utrikespolitiken. Friheten på nätet måste säkras och detta arbete ska ingå som en naturlig del i den europeiska såväl som den internationella dialogen samt inom ramen för vårt utvecklingssamarbete. Sverige ska vara ledande förkämpe för friheten på nätet. Vi ska följa upp MR-rådets resolution 20/8 om principen om att samma rättigheter gäller online som offline. Sverige var initiativtagare till resolutionen och vi ska fortsätta vara dess främsta försvarare och vi ska hålla fast vid de principer som bör vägleda den internationella debatten om hur rättsstatens principer ska tillämpas online. Övervakning och tillgång till data är ibland ofrånkomligt för att bekämpa brott och skydda demokratins institutioner men syftet ska vara att värna friheten, den personliga integriteten och den enskildes rättigheter, inte att undergräva dessa värden.

3. Internationellt samarbete

3.1 EU

Med hjälp av EU kan vi hantera många av våra framtidsutmaningar. Europasamarbetet ska vara ett gemensamt värderingsbygge mot protektionism och nationalism. Det håller tillbaka och står emot de som vill slå ned frihet, demokratiska principer, mänskliga rättigheter och öppenhet såväl inom som utanför EU:s gränser.

Vi vill se ett fritt, öppet och enat Europa. Europasamarbetet har genom historien säkrat frihet, fred och demokrati i medlemsländerna och fortsätter att göra det för medlemmar och för blivande medlemmar. Sverige ska tillhöra kärnan i detta samarbete. Många gränsöverskridande frågor kan bara lösas genom Europasamarbetet. Vi moderater driver därför frågor som handlar om en mer ambitiös miljöpolitik, en ansvarsfull ekonomisk politik, krafttag mot internationell brottslighet, mindre byråkrati, ett gemensamt asylsystem och värnandet av frihet och demokrati i vår omvärld. Samtidigt är det viktigt att EU inte ges uppgifter som medlemsländerna bäst hanterar själva. Den så kallade

subsidiaritetsprincipen som slår fast denna balans mellan EU och dess medlemsländer utgör grunden för vår syn på Europasamarbetet.

EU är ett verktyg för att hantera många av våra framtidsutmaningar, men EU är också mer än så. Europasamarbetet är ett gemensamt värderingsbygge mot protektionism, nationalism och myter om självtillräcklighet. Det håller tillbaka och står emot de som vill slå ned frihet, demokratiska principer, mänskliga rättigheter och öppenhet såväl inom som utanför EU:s gränser. Det är i grunden dessa värderingar som binder oss samman och ger EU dess styrka.

Det är därför också viktigt att EU:s medlemsländer lever upp till de värden EU är grundat på. Därför bör EU införa ett system med löpande oberoende revision av situationen för mänskliga rättigheter och den demokratiska statusen i EU:s medlemsländer med möjlighet till sanktioner vid allvarliga avvikelser.

3.2 Vårt Europa

I kölvattnet av den djupa ekonomiska krisen håller ekonomisk styrka och inflytande i världen på att förändras och till del glida bort från Europa. EU kommer sannolikt att fortsätta utvecklas positivt och välståndet öka, men trots att EU har en stark attraktionskraft finns det en betydande risk att dess relativa inflytande kommer att minska.

Arbetet med att förbättra den ekonomiska koordineringen inom EU måste fortsätta. Detta arbete ska präglas av öppenhet, insyn, uppföljning och möjlighet att utkräva ansvar. Men även arbetet med att fullfölja den inre marknaden för varor, tjänster, personer och kapital är centralt för att öka EU:s konkurrenskraft. Den inre marknaden, som omfattar 500 miljoner människor och 20 miljoner företag, lägger grunden för välstånd och ekonomisk utveckling inom EU. Vi arbetar för att stärka den fria rörligheten inom nya sektorer, minska regelbördan för företagande och reformera jordbrukspolitiken. EU:s medlemsländer måste också säkerställa att tillväxt- och sysselsättningsstrategin, EU 2020, förverkligas. Den handlar om att varje medlemsland måste vara berett att vidta nödvändiga reformer för att minska budgetunderskott och återupprätta sunda offentliga finanser. Men det handlar också om reformer av skattepolitik, bidragssystem och pensioner. Det är även angeläget att öka kvinnligt deltagande i arbetslivet. Det bedöms att EU:s bruttonationalprodukt (BNP) ökar med cirka 25 procent när kvinnors sysselsättningsgrad är lika stor som männens. På samma sätt ska Sverige arbeta för frihandel och öppna marknader, och mot protektionism, både inom Europeiska unionen och gentemot andra länder.

EU måste bli öppnare för att möta framtidens utmaningar. Under det närmaste årtiondet kommer arbetskraftsutbudet att minska kraftigt inom EU på grund av befolkningsutvecklingen i medlemsländerna. För att möta det ökande arbetskraftsbehovet bör övriga medlemsländer följa Sveriges exempel och öppna för legal arbetskraftsinvandring för de många människor som vill söka sig en bättre framtid. EU ska ge alla människor i behov av skydd möjlighet till asyl och genomföra inrättandet av ett gemensamt asylsystem. När vi nu har den största andelen flyktingar i världen sedan andra världskriget måste alla länder ta ansvar och ta emot fler flyktingar. Nya moderaterna vill ha ett EU som ser till migrationens positiva effekter och som är generöst i mottagandet av asylsökande. Sverige tillhör de länder som tar emot flest flyktingar. Vi verkar för att fler ska göra mer.

Samarbetet inom Europeiska unionen är också avgörande för att möta många av de miljö- och klimatutmaningar vi står inför i Sverige, i Europa, men också i världen. EU är vår viktigaste miljöorganisation som ger Sverige kraft att påverka också på den internationella arenan. EU måste vara den pådrivande aktören inom de internationella klimatförhandlingarna.

EU:s utsläppssystem (EU ETS) bör utvidgas till fler sektorer, successivt skärpas och på sikt länkas samman med andra utsläppshandelssystem.

3.3 En större union med välmående grannar

EU ska vara öppet för alla de europeiska länder som vill och förmår att leva upp till de krav som medlemskapet ställer. Skulle EU stänga dörren till dessa länder riskerar vi att få en ekonomisk nedgång och en destabiliserande utveckling i Europa. Vägen till medlemskap är ofta krävande och komplicerad. Men det är just uppfyllandet av EU:s medlemskriterier som i grunden ger medlemskapet dess stora värde då det skapar förutsättningar för att bli en del av en gemenskap av fria samhällen och konkurrenskraftiga ekonomier.

Genom det östliga partnerskapet förstärks EU:s samarbete med de sex grannländerna i Östeuropa och Kaukasus. Dessa länders möjlighet att utvecklas till vitala demokratier och marknadsekonomier samt själva göra sina utrikespolitiska vägval är centralt för ett säkert och stabilt Europa.

Partnerskapet uppmuntrar och stödjer dem i genomförandet av nödvändiga reformer i denna riktning. För att partnerskapet ska få reell genomslagskraft krävs det dock att EU klart och tydligt deklarerar att även dessa länder ska få bli medlemmar i EU om de så önskar och förmår. För oss är det östliga partnerskapet en logisk fortsättning på vårt

historiskt starka stöd för EU-utvidgning och spridning av EU:s värden, standarder och arbetssätt till hela den europeiska kontinenten.

Östliga partnerskapet har nu funnits i sex år. Vi har lagt grunden för en allt närmare relation med Georgien, Moldavien och Ukraina, genom att slutföra förhandlingar om associerings- och frihandelsavtal och etablera dialoger som syftar till viseringsfrihet. De kommer successivt att leda till att länderna integreras i EU:s inre marknad, vilket öppnar enorma ekonomiska möjligheter. Samtidigt som partnerskapet på vissa områden överträffat förväntningarna finns det bakslag och stora utmaningar. I Azerbajdzjan och Vitryssland är reformerna få och Armenien drog sig tillbaka från sitt framförhandlade avtal. Även i de tre föregångsländerna finns det fortsatta problem med skyddet av mänskliga rättigheter, korruption samt alltför nära kontakter mellan ekonomi och politik. Den starka ryska reaktionen mot partnerskapet har eskalerat och satt partnerländerna – inte minst Ukraina – under hård press. Sverige behöver därför stärka ansträngningar över hela regionen.

En framgångsrik grannskapspolitik är av avgörande betydelse för EU:s trovärdighet och effektivitet som global aktör. Den kan även spela en viktig roll för att skapa starkare politiska och ekonomiska band till de länder i EU:s närhet som inte vill eller kan bli medlemmar av EU. Men då måste den bli ett tydligare stöd för demokrati, mänskliga rättigheter och öppna ekonomier. I grunden handlar det om att EU ska stå för en värdedriven utrikespolitik för att bättre kunna verka för en demokratisk utveckling framförallt i Nordafrika och Mellanöstern. Det handlar om att inspirera och stödja länder som står vid historiska vägshål och vars val kommer att ha betydande återverkningar på Europas utveckling. Utmaningarna i denna del av världen är enorma när det kommer till behovet av ekonomiska och politiska reformer och det kommer att krävas stort tålamod och uthållighet. Men möjligheterna är ännu större.

Aldrig tidigare har det östliga partnerskapet varit viktigare. Sverige måste genom EU stötta Ukraina mot Ryssland och bidra till att hitta en fredlig lösning samt arbeta för en fortsatt stark satsning på länderna i det östliga partnerskapet. Sverige måste fortsätta på den väg som Alliansen startade. Det är genom ekonomiskt och politiskt stöd samt dialog som vi kan främja en positiv utveckling i regionen. Sverige och EU måste tydligare synliggöra de problem och möjligheter som finns med partnerskapet och hitta nya lösningar och en väg fram för att snabbare nå målen med partnerskapet. EU måste starkt och tydligt visa sin solidaritet och engagemanget för partnerskapet och partnerländerna, fortsätta att understryka vikten av implementering av gjorda åtaganden, inte minst långtgående reformer i partnerländerna. Synliga resultat är centralt för att bevara och stärka stödet.

3.4 EU:s röst i världen

Vi vill se ett EU som är en stark kraft för demokrati, mänskliga rättigheter, frihandel och hållbar utveckling i världen. Men trots att EU har många viktiga utrikespolitiska instrument som ger inflytande är samarbetet inte tillräckligt starkt, samstämmigt och effektivt för att EU ska kunna spela sin fulla roll på den internationella arenan. Vi vill se en förstärkt utrikespolitik som tar sin utgångspunkt i det gemensamma europeiska intresset. En stärkt gemensam politik kräver kompetens, kunnande och ett starkt förtroende för EU:s institutioner. Sverige ska spela en ledande roll inom EU för att utveckla och förstärka den gemensamma utrikespolitiken och den europeiska utrikestjänsten.

EU har många viktiga utrikespolitiska instrument som ger inflytande men trots det är samarbetet inte tillräckligt starkt, samstämmigt och effektivt för att EU ska kunna spela sin fulla roll på den internationella arenan. EU behöver en mer aktiv utrikespolitik, som är bredare förankrad och konsekvent bedriven. EU behöver också agera proaktivt.

Sanktionspolitiken mot Ryssland har varit framgångsrik i så måtto att EU:s 28 medlemsländer uppträtt gemensamt och koordinerat, men samtidigt har försök gjorts att rasera enigheten.

EU förenas av en djup värdegemenskap och starka handelspolitiska band med USA. Den transatlantiska länken som binder parterna samman är den viktigaste kraften för demokrati, mänskliga rättigheter och marknadsekonomi i den internationella politiken. I ljuset av de politiska och ekonomiska förändringarna i världen är det viktigare än någonsin att EU och USA fördjupar sitt samarbete och agerar tillsammans på den internationella arenan. Ett resursstarkare Europa som har förmågan att både ta ett större ansvar för den egna säkerheten och vara en stark partner till USA är även väsentligt för hållbarheten i det transatlantiska samarbetet. EU och USA bör upprätta ett gemensamt frihandelsavtal och arbeta för att reformera de internationella institutionerna, verka för hållbar energiproduktion samt hindra spridningen av massförstörelsevapen. Det finns en viktig säkerhetspolitisk dimension i frihandels- och investeringsavtalet Transatlantic Trade and Investment Partnership, TTIP.

TTIP kommer att skapa världens största regionala frihandelsområde. Målet är att få bort handelshinder för den transatlantiska handeln. För Sverige är avtalet mycket viktigt.

Sveriges utveckling och välstånd har under åren varit nära sammanlänkat med frihandelns landvinningar. Det gäller än i dag. Och USA är en av våra viktigaste handelspartner. Vi vill därför se ett ambitiöst transatlantiskt handels- och investeringspartnerskap mellan EU och USA senast 2016. Att på detta sätt sammanlänka världens två största ekonomier är bra för hållbar tillväxt och

sysselsättning, för styrkan och vitaliteten i den så centrala transatlantiska länken, för säkerheten och för frihandeln.

Relationen mellan EU och Ryssland måste vila på respekt för internationella regler, institutioner och principer. Åtaganden inom världshandelsorganisationen WTO och Europarådet måste följas och uppmuntra till en utveckling mot ett pluralistiskt och mer demokratiskt Ryssland. EU måste påtala de oacceptabla övergreppen mot de mänskliga rättigheterna inte minst mot hbtq-personer och den ökade repressionen mot det civila samhället.

Betydelsen av EU:s relationer med Kina har ökat markant. Kinas agerande påverkar i princip alla verksamhetsområden inom EU:s utrikespolitik. EU måste, som Kinas viktigaste exportmarknad, tydligare använda sitt ekonomiska inflytande för att påverka när det gäller mänskliga rättigheter, liberaliseringen av landets ekonomi och främjandet av en hållbar utveckling.

EU bör utveckla närmare relationer med länderna på den afrikanska kontinenten, och det behövs ett förstärkt partnerskap mellan EU och Afrikanska unionen (AU). Kampen mot fattigdom, främjande av hållbar utveckling och arbetet för frihandel är prioriterade områden för detta partnerskap. EU behöver också fördjupa sitt samarbete med länder som Brasilien, Indien och Sydafrika i viktiga frågor som rör klimat, forskning och tillväxt.

EU måste också fortsätta att driva på fredsprocessen mellan Israel och Palestina baserat på en tvåstatslösning där båda parter kan leva med säkra och erkända gränser med utgångspunkt i 1967 års gränser och FN:s resolution 242.

Vi vill att den europeiska utrikestjänsten ska stärkas, för att få starkare genomslag för den gemensamma utrikespolitiska rösten. EU:s medlemsländer behöver utveckla en starkare militär och civil förmåga att hantera kriser och konflikter. EU:s medlemsländer behöver därför fördjupa det försvarspolitiska samarbetet. Europeiska försvarsbyrån (Eda) kan stödja medlemsländernas arbete med att koordinera och effektivisera arbetet på detta område.

I juli 2012 lanserade dåvarande utrikesminister Carl Bildt och hans kolleger från Italien, Polen och Spanien en process för att väcka debatt om EU:s strategiska roll i framtiden. Processen ska utmynna i ett samlat strategiskt ramverk som ger långsiktig och övergripande vägledning för EU:s internationella agerande. En europeisk global strategi skulle stärka EU:s möjligheter att fullt ut tillvarata Lissabonfördragets potential och vara en kraftfull global aktör i en föränderlig omvärld. EU behöver ett samlat strategiskt ramverk som ger långsiktig och övergripande vägledning för EU:s internationella agerande. Syftet med en sådan strategi är att stärka EU som global aktör, genom en sammanhållen vision för EU:s utrikesrelationer och en effektivare användning av de

resurser EU förfogar över. En europeisk global strategi skulle stärka EU:s möjligheter i en föränderlig omvärld. Arbetet med en ny global strategi pågår just nu i EU och målet är att vara klar 2016. Sverige ska vara pådrivande i detta arbete.

Det är viktigt att verka för EU-stridsgruppernas användbarhet och ett bredare nyttjande av denna förmåga inom EU:s och FN:s ram. Idén bakom EU:s stridsgrupper är bra, men de har aldrig använts i ett skarpt läge. Sverige ska fortsätta att bidra regelbundet till EU:s stridsgrupper samt fortsätta verka för att stärka och utveckla EU:s partnersamarbete i säkerhets- och försvarsfrågor, inklusive bättre förutsättningar för tredjelandsdelatagande i EU-ledda krishanteringsinsatser. Särskild tonvikt ska läggas vid samarbetet med Nato, länderna inom östliga partnerskapet samt europeiska Natomedlemmar som inte är medlemmar i EU.

En förutsättning för samarbete mellan EU:s medlemsstater på det rättsliga området är att alla länder i samarbetet uppfyller högt ställda krav på rättssäkerhet. Nivån i varje medlemsstat ifråga om respekt för mänskliga rättigheter och demokratisk status prövas vid respektive stats anslutning till EU, men en sådan prövning kan vidare ske löpande genom någon form av återkommande oberoende revision där medlemsländerna granskas och där det finns möjligheter till sanktioner vid allvarliga avvikelser.

3.5 Solidaritetsförklaringen

Sverige bygger säkerhet tillsammans med andra länder. Vi ska vara med och ta ansvar för säkerheten i Europa genom att stödja andra EU-länder eller nordiska länder om de utsätts för katastrofer eller olika former av angrepp. Ett sådant åtagande är det mest grundläggande uttrycket för europeisk solidaritet och därför en naturlig vidareutveckling av Sveriges säkerhetspolitiska linje. Vi ska också ha förmåga att ta emot militär hjälp av andra länder om Sverige hotas. Riksdagens enhälliga beslut om solidaritetsförklaringen är ett uttryck för detta. Vår solidaritetsförklaring ställer också nya och högre krav på att Sverige med trovärdighet ska kunna ge och ta emot militärt stöd.

Den svenska solidaritetsförklaringen som antogs av riksdagen 2009 utgör ytterligare ett steg mot ett ökat fokus på säkerhet i samverkan med andra länder och organisationer som står för samma utmaningar som Sveriges gör. Samma år trädde även Lissabonfördraget i kraft med sina solidaritetsklausuler.

Solidaritetsförklaringen framhåller att Sverige inte kommer att förhålla sig passivt om en katastrof eller ett angrepp skulle drabba ett annat EU-medlemsland eller nordiskt land. Vi förväntar oss att dessa länder agerar på samma sätt om Sverige drabbas. Sverige ska därför kunna ge och ta emot civilt och militärt stöd. Varken

solidaritetsförklaringen eller EU:s solidaritetsklausuler ger några bindande garantier och beror också på vilken förmåga Sverige har att kunna ge och ta emot hjälp.

3.6 Det nordiska samarbetet

Verksamheten inom det nordiska samarbetet utvecklades och fördjupades under alliansregeringen. Vårt nordliga grannskap fortsätter att vara ett område för samverkan och sökande efter gemensamma lösningar. Parallellt utvecklas de nordisk-baltiska relationerna, och banden mellan detta nordisk-baltiska samarbete och de så kallade Visegrádländerna i Centraleuropa stärks.

Den nordiska välfärdsmodellen bygger på gemensamma värderingar om demokrati, mänskliga rättigheter, öppenhet och inkludering, tolerans, tillit och jämlikhet. En målsättning för det nordiska samarbetet är att alla medborgare ska ha lika tillgång till den välfärd länderna erbjuder sina egna medborgare.

Sverige har och ska fortsätta arbeta för att effektivisera, stärka och modernisera det nordiska samarbetet inom ramen för Nordiska ministerrådet. Målet ska vara att det nordiska samarbetet i än högre grad ska bli ett användbart politiskt instrument för de nordiska regeringarna och bättre avspegla ländernas aktuella politiska prioriteringar. Sverige ska också arbeta för att synliggöra den gemensamma och omfattande verksamhet som bedrivs inom ramen för Nordiska ministerrådet.

Sverige ska fortsätta verka för ett fördjupat nordiskt samarbete också på det säkerhetspolitiska området samt ytterligare stärka det bilaterala samarbetet med de nordisk-baltiska länderna samt multilateralt inte minst i EU- och FN-sammanhang. Det nordiska försvarspolitiska samarbetet inom Nordefco (Nordic Defence Cooperation) fördjupas allt mer och omfattar numera till exempel gemensamma övningar, samarbete i internationella insatser och materielsamarbeten. Även bilaterala samarbeten mellan Sverige och enskilda länder i Norden utökas. Alliansregeringen tog 2014 initiativ till den gemensamma handlingsplanen för försvarssamarbete med Finland. Resultatet av denna presenterades i februari 2015 och innehöll bland annat förslag på gemensam planering som inte bara gäller i fredstid. Svagheter i det nordiska samarbetet är just bristen på gemensamma försvarsgarantier som gäller även i krigstid. Detta förändras heller inte av det senaste initiativet till gemensam planering. Norge och Danmark, som är Natomedlemmar, är intresserade av att fördjupa samarbetet med de övriga nordiska länderna, men ytterst är deras säkerhet förbunden med medlemskapet i Nato. Därför finns det en gräns för hur långt de är villiga att gå i det nordiska samarbetet. Sverige bör dock fortsätta utveckla samarbetet inom Nordefco för att uppnå ytterligare samordningsvinster.

3.7 Arktis och Barents

Den arktiska regionen står inför stora utmaningar. Ismältningen hotar att få allvarliga konsekvenser för ekosystemet och för ursprungsbefolkningarnas möjlighet att utöva sina traditionella näringar. Samtidigt ökar möjligheterna att utvinna naturresurser i området, och kortare transportvägar öppnar sig mellan Europa och Asien.

Arktiska rådet är det viktigaste organet för internationellt samarbete i arktiska frågor. Rådet erbjuder ett forum för diskussion och förhandlingar. Förväntningarna är stora på att Arktiska rådet ska bidra till att möta utmaningarna.

En av de största utmaningarna är att bromsa den globala uppvärmningen.

Klimatförändringarna ställer de boende i Arktis, Sverige och övriga världen inför en rad nya utmaningar. Samtidigt som isen drar sig tillbaka öppnar teknikutvecklingen för utvecklade transportleder genom norra ishavet och en ökad tillgång till naturresurser i Arktis. För att utvecklingen ska gynna regionen måste den hanteras ansvarsfullt och långsiktigt hållbart.

Med tanke på den tillspetsade ryska retoriken och ökade militära närvaron i vårt närområde spelar Arktiska rådet också en säkerhetspolitisk roll. Ryssland har återupptagit militära övningar i området. Sverige måste förhålla sig till och påverka denna utveckling. En bra möjlighet att påverka är Arktiska rådet. Här träffas de arktiska staterna i ett samarbetsforum för att gemensamt arbeta för en ansvarsfull utveckling av regionen. Sverige ska ha en tydlig Arktisstrategi och vara en aktiv part i Arktiska rådet. Under alliansregeringen var Sverige ordförandeland i Arktiska rådet mellan 2011 och 2013. Sverige prioriterade frågor som bidrar till en miljömässigt hållbar utveckling av Arktis. Samtidigt arbetade Sverige för att skapa förutsättningar för att bibehålla det goda samarbetet mellan de arktiska staterna och med urfolken i området. Bland annat lyckades medlemsländerna för första gången enas om ett rättsligt bindande avtal för gemensamma sjö- och flygräddningsinsatser i regionen.

Det är av yttersta vikt att samarbetet i Arktis fortsätter att präglas av en låg konfliktnivå och ett brett samförstånd. Det är därför viktigt att förbättra uppföljningen av medlemsländernas implementering av Arktiska rådet rekommendationer. Oavsett vilken utmaning vi talar om måste regeringen arbeta för att säkerställa att Arktis förblir ett säkerhetspolitiskt lågspänningsområde.

Barentsamarbetet är ett strategiskt samarbete som ska användas för att driva utvecklingen i Barentsregionen inom ett antal områden med fokus på miljö, transport, turism och urfolk.

I en orolig tid i vårt närområde är det extra viktigt att strategiskt utnyttja samarbetet. Barentsrådet är liksom Arktiska rådet en viktig arena för samtal och samarbete med Ryssland om gemensamma frågor. Det som är unikt med Barentssamarbetet är också att 13 regioner samarbetar fem ryska regioner ingår till exempel i samarbetet genom egna strukturer.

Barentsregionens och Arktis strategiska betydelse växer, både som källa till viktiga råvaror och knutpunkt för transporter. För att garantera säkerheten i en sådan miljö krävs intensivt internationellt samarbete. Sverige ska därför arbeta för synergier såväl mellan Barentsrådet och Arktiska rådet som med Nordliga dimensionen och andra organisationer samt vara pådrivande i transportsamarbetet inom ramen för Barents transportstrategi.

Samarbetet i regionen bidrar till vattenrening, till minskade kemikalieutsläpp och till att möta klimatutmaningarna i de känsliga ekosystemen i norr. Där ska Sverige fortsätta ställa höga krav och bidra till bindande överenskommelser. Sverige ska använda samarbetet som plattform för klimatarbetet och fortsätta arbeta för att eliminera ”Barents Environmental Hotspots”.

Barentsregionen har unika tillgångar på strategiskt viktiga råvaror. De lägger grunden för fortsatt tillväxt i regionen. Barentsregionen är redan världsledande i att ta till vara sina resurser på ett effektivt och miljömässigt hållbart sätt. För att förverkliga regionens potential krävs fungerande transportlösningar som förenar Barentsregionen med världsmarknaderna. Här ska Sverige pådrivande.

Räddningssamarbetet är framgångsrikt och har potential att verkligen göra skillnad både för säkerheten i stort och för enskilda personer. Viktigt att det multilaterala avtal som finns fortsätter och förstärks.

3.8 Nato

Sverige har sedan kalla krigets slut övergett möjligheten till neutralitet vid krig i dess närområde till förmån för att bygga säkerhet i samverkan med andra länder. Detta är en process som har genomförts under såväl borgerliga som socialdemokratiska regeringar. Framför allt medlemskapet i EU 1995, men även ingåendet i Natos Partnerskap för fred i mitten av 1990-talet var viktiga steg i denna process.

Nato utgör grunden för den europeiska säkerhetsstrukturen. Inom Nato förenas européer och nordamerikaner från 28 medlemsländer varje dag kring en gemensamt antagen säkerhetsagenda och gemensamma åtaganden. Nato har kontinuerligt anpassats i takt med att de säkerhetspolitiska utmaningarna har ändrats. Försvarsalliansen har ett välutvecklat samarbete med många partnerländer i fredsfrämjande operationer. Sverige

har ett nära samarbete med Nato. Numera är 22 av 28 EU-länder medlemmar av Nato, och det är bara dessa som har tillgång till den europeiska säkerhetspolitikens innersta kärna. Det är ytterst bara Nato som har förmågan att säkra EU:s medlemsländers territoriella integritet.

Samarbetet med Nato har sedan dess fördjupats på ett flertal områden – internationella insatser, övningssamarbete och det värdlandsavtal som är på väg att slutföras är några exempel. Det är angeläget att Sverige fördjupar samarbetet med Nato. Genom samarbetet bygger vi säkerhet i samverkan och vårt försvar stärks genom möjligheten att kunna öva med en kvalificerad partner.

Tomas Bertelman konstaterar i sin utredning från 2014 om Sveriges internationella försvarssamarbeten att det fördjupade samarbetet med Nato i kombination med vår egen solidaritetsförklaring bringar oss så nära Nato att vi knappast kan undgå att identifieras med alliansen – utan att få vare sig den effekt av samarbetet eller det solidariska skydd som ett medlemskap skulle innebära.

Sveriges internationella samarbeten har även utvecklats genom internationella insatser, bland annat under Afghanistaninsatsen där svenska, finska, norska och lettiska soldater och officerare deltog under Sveriges ledning. Detta skedde med FN-mandat och under Natoleddning. I ljuset av att Afghanistaninsatsen avslutas kommer det att vara nödvändigt att utveckla vårt samarbete med Nato på andra sätt, för att säkerställa fortsatt förmågeutveckling. Det handlar om att hitta nya samarbetsformer och att kunna delta i övningar som nu blir allt viktigare för utvecklingen av försvaret – i avsaknad av större internationella insatser. Att kunna delta i Natos övningar gör vårt försvar mer kvalificerat och bättre förberett att i ett skarpt läge kunna samarbeta med andra. Sverige och Finland har tillsammans skrivit på ett samförståndsavtal med Nato om värdlandsstöd. Avtalet ger möjligheter för Sverige att förbereda oss på att kunna ta och ge militärt stöd, baserat på inbjudan av Sverige som värdnation.

Den ryska aggressionen mot Ukraina har lett till att Nato har ökat sin militära närvaro hos de östligaste medlemsländerna och satt upp ett särskilt spjutspetsförband.

Utvecklingen har också inneburit ett ökat fokus på Natos artikel fem om gemensamma försvarsförpliktelser. De flesta staterna i Sveriges närområde är Natomedlemmar. Det konstaterandet är särskilt viktigt när det gäller Estland, Lettland och Litauen. Estland och Lettland har stora rysktalande minoriteter. I ljuset av Rysslands allt mer aggressiva agerande mot länderna i dess närhet samt återkommande hot och territoriella kränkning spelar Nato en helt avgörande roll idag för att upprätthålla säkerheten i Europa. Ett svenskt medlemskap i Nato har därför aldrig varit så angeläget som det är i dag.

Sveriges samarbete med Nato fördjupas kontinuerligt. Det gäller till exempel Sveriges deltagande i Natos snabbinsatsförbands (NRF) reservstyrkeregister och i det fördjupade

samarbetet som kallas Enhanced Opportunities Programme. Regeringen har dock i sin regeringsförklaring tydliggjort att Sveriges militära alliansfrihet inte får ifrågasättas. Regeringen säger även uttryckligen att Sverige inte ska söka medlemskap i Nato. Som en del i försvarsuppgörelsen Moderaterna, Centern och Kristdemokraterna samt Socialdemokraterna och Miljöpartiet ingått finns en utredning om för- och nackdelar med Sveriges försvarspolitiska samarbeten och medlemskap, inklusive Nato. Sverige ska fördjupa samarbetet med Nato och verka för en svensk anslutning samt utveckla en färdplan för svenskt Natomedlemskap. Det ger Sverige större möjligheter att ta ansvar för och påverka en organisation som idag är helt central för vår egen och Europas säkerhet. Det kräver dock att det finns en bred parlamentarisk förankring och ett folkligt stöd för ett sådant beslut. Ett sådant beslut bör även tas i nära dialog och helst tillsammans med Finland. Men ytterst är detta självständiga beslut som riksdagen i respektive land äger.

3.9 FN

Förenta nationernas (FN) säkerhetsråd har det högsta ansvaret för att upprätthålla internationell fred och säkerhet. Genom sin världsomspännande medlemskrets har FN unika förutsättningar att samla världens länder till hållbara lösningar på många av vår tids globala utmaningar. Den normbildning som utvecklats inom FN är grundläggande för det internationella systemet.

Från att vid starten för 60 år sedan varit en sammanslutning av länder med någorlunda liknande värderingar utgörs numera FN av en mycket blandad skara. Alla medlemmar är emellertid suveräna och likställda. Således kan medlemsstater mycket väl vara en krigförande part i en konflikt och samtidigt ta beslut om att förhindra FN att intervensera. FN får inte heller ingripa i ett lands inre angelägenheter, såvida inte säkerhetsrådet beslutar att vidta åtgärder för att trygga freden och den internationella säkerheten. Den bristande kapaciteten inom FN-systemet vid inomstatliga konflikter har synliggjorts då några av våra blodigaste urladdningar i modern tid utspelats trots FN:s närvaro på plats. I många konfliktområden där regionala säkerhetsorganisationer och stora länder har begränsade intressen och förmåga är en FN-insats ofta den bästa och enda lösningen. Sveriges och övriga västvärldens deltagande i FN:s fredsinsatser bör öka för att ytterligare höja legitimiteten och kvaliteten. Men FN är också världens samlade utvecklingspolitiska organ. Organisationens roll som samordnare av utvecklingshjälp och säkerhetsinsatser i de allra fattigaste och mest konfliktdrabbade länderna är helt central. FN genomför allt större fredsfrämjande insatser. I många konfliktområden där

regionala säkerhetsorganisationer och stora länder har begränsade intressen och förmåga är en FN-insats ofta den bästa och enda lösningen.

Det finns tydliga brister i uppbyggnaden av FN:s råd för mänskliga rättigheter, vilket föranleder ett behov av demokratikrav för medlemskap. Det är i längden inte hållbart att ett råd som ska granska medlemsländernas efterlevnad av de mänskliga rättigheterna delvis består av länder som själva konsekvent bryter mot dessa. I vissa fall dubblar också FN-organen varandras uppgifter, vilket leder till otydliga ansvarsförhållanden och dålig resursanvändning. Som stor givare och med lång tradition av ett omfattande engagemang har Sverige en viktig roll att spela i reformeringen av FN-systemet. Sverige ska därför fokusera på hur FN kan reformeras, såväl säkerhetsrådet som fackorgan.

Luftiga kriterier för medlemskap och de inneboende begränsningarna inom systemet innebär också att länder kan använda sitt veto för att förhindra åtgärder för fred. Således kan FN-medlemskapet användas för att främja egna intressen även när det motverkar organisationens huvudsakliga syfte.

Ytterst avgörs FN:s möjligheter och begränsningar av medlemsländerna. Alltför ofta hämmas FN-systemet av politiska motsättningar. Det återspeglas i att arbetet i FN:s säkerhetsråd många gånger blockeras av de permanenta medlemmar som har veto. Säkerhetsrådets sammansättning måste reformeras och bättre spegla världen av i dag. Sverige är kandidat till FN:s säkerhetsråd för perioden 2017 till 2018.

Kandidaturen kommer, med nordiskt stöd, att ta fasta på våra meriter som engagerad, generös och principfast FN-medlem. På så vis argumenterar vi bäst för att det är dags för en nordisk röst i rådet, men också för att det internationella bruket med omfattande kampanjer behöver ses över.

FN behöver bli bättre på att tillvarata sin huvuduppgift och värna de grundläggande principerna. Vi behöver ett starkare FN som värnar om principen om skyldigheten att skydda.

Sverige ska verka för att FN ska fastslå vikten av arbetet med att utveckla och använda rätten att skydda civilbefolkningen inom ramen för Responsibility to Protect – R2P. Världen måste kunna skydda människor som utsätts för stort lidande orsakat av till exempel inbördeskrig eller förtryck från den egna staten. I yttersta fall kan detta även innefatta militära insatser.

3.10 Internationella insatser

Sveriges internationella insatser är ett viktigt bidrag för att stärka arbetet för fred och säkerhet på oroliga platser runt om i världen. Genom att delta i internationella insatser

stärker vi Sveriges säkerhet och vårt säkerhetspolitiska inflytande. Det finns ingen motsättning mellan försvaret av Sverige och fredsfrämjande insatser utomlands. Sedan 1950-talet har sammanlagt över 100 000 svenskar deltagit i insatser i utlandsstyrkan. Veteranerna har gjort betydande insatser på platser som Kongo, Cypern, Bosnien och Afghanistan.

Nordic Battlegroup (NBG), det nordiska bidraget till EU:s stridsgruppskoncept, som Sverige har deltagit i vid tre tillfällen, är en annan aspekt av Sveriges internationella engagemang. Stridsgrupperna som står i beredskap halvårsvis har varit betydelsefulla för att utveckla den svenska försvarsmaktens förmåga att ge och ta emot militär hjälp genom större samövningar.

Det finns ett antal utmaningar vi står inför i de internationella insatserna. Det handlar om var, i vilken kontext och med vem som Sverige ska göra internationella insatser, men även om hur vi blir bättre i samverkan mellan civila och militära delar för att skapa långsiktighet och hållbarhet.

Nato är i dag den enda organisationen med en global förmåga att genomföra krishantering. Sverige har vid flera tillfällen deltagit i Natoinsatser. Det har varit värdefulla insatser som har bidragit till fred och säkerhet och där de svenska bidragen fått beröm av övriga länder. Sverige bör även i fortsättningen samverka med Nato i internationella insatser.

Men det finns även ett värde i att i högre utsträckning än vad som varit fallet de senaste åren bidra till FN-ledda insatser. Genom att delta i dessa bidrar Sverige till att höja kompetensen i FN-insatsen och ger den en större legitimitet. För närvarande deltar Sverige i den FN-ledda insatsen i Mali.

Insatsen i Afghanistan var en ögonöppnare för många när det gäller vikten av att ha både säkerhetsskapande militär närvaro och långsiktigt utvecklingsbistånd. Utan säkerhet – ingen utveckling, utan utveckling – ingen långsiktig säkerhet.

4. Vår tids säkerhetspolitiska utmaningar

4.1 Globaliseringens förändringskraft

Europa utgör ett unikt område av fred, frihet, säkerhet och välbefinnande i världen. Grunden för denna utveckling har lagts genom samarbete och integration inom ramen för EU, Nato, OSSE och Europarådet. Dessa organisationer utgör alltså pelarna i den europeiska säkerhetsstrukturen. Trots det har vi i närtid upplevt krig inom och mellan länder i Europa och nya risker och hot utvecklas i takt med att tekniken och omvärlden förändras. I allt högre grad blir våra samhällen beroende av flödena av varor, information, kapital, tjänster och människor som utgör globaliseringens kärna. Vi är på

väg mot en sammanlänkad värld med stora möjligheter men också beroenden och sårbarhet som följd. Det medför nya och genomgripande konsekvenser för vår säkerhet. Vi måste trygga dessa flöden genom internationellt samarbete och en stark global infrastruktur. Men vi måste också vara förberedda på och kunna hantera att händelser bortom Europa har större säkerhetspolitisk återverkan i vår egen del av världen i takt med att världen krymper.

4.2 Flyktingströmmar

Inte sedan andra världskriget har så många människor varit på flykt som i dag. Man beräknar att 60 miljoner människor tvingats fly från sina hem.

Syrienkrisen som till en början bedömdes vara en del av den arabiska våren ser nu ut att ha permanentats och 12 miljoner är på flykt. Många av de flyktingkatastrofer som härjat i olika delar av Afrika har resulterat i permanenta flyktingläger där människor tvingas stanna i brist på andra alternativ. I Nigeria med närliggande länder plågas oliktankande delar av befolkningarna av Boko Harams framfart.

I Centralafrikanska republiken har våld präglat landet under lång tid och kristna milismän förföljer muslimer, vilket har gett upphov till stora flyktingströmmar. I flera länder i Mellanöstern ser vi nu också kriser som blommar upp på nytt efter en tid av lugn. I Irak blir många grupper av människor förföljda och lever under en stor hotbild från Islamiska staten. De tvingas på flykt av hänsynslösa terrorister.

I Jemen har gamla konflikter åter blossat upp, civila kommer dagligen i kläm mellan olika extremistiska grupper och det finns en stor risk att inbördeskrig är nära förestående. Läget i Libyen blir allt svårare för varje dag som går. Från Libyen utgår också de allra flesta båtar över Medelhavet för flyktingar i jakt på ett bättre liv i Europa. En rapport från FN visar att 85 procent av dem som räddades ur Medelhavet under 2014 hade påbörjat sin resa mot Europa från just Libyen.

Resursfrågor blir i större utsträckning säkerhetsfrågor. Kampen om resurser kan skapa spänningar och konflikter såväl inom som mellan länder. Redan i dag bottnar många av världens konflikter i miljörelaterade faktorer och den snabba befolkningstillväxten i kombination med klimatförändringar riskerar att leda till ytterligare spänningar med nya konflikter och flyktingströmmar som följd.

4.3 Miljö och klimat

De globala miljöutmaningarna och klimatförändringarna påverkar oss alla och utgör ett av de allvarligaste hoten mot människors säkerhet och levnadsvillkor runt om i världen.

Miljö och klimat är satt under hårt tryck på grund av föroreningar, överutnyttjande och exploatering. Därmed riskeras människors livsbetingelser som tillgången till mat, ren luft och dricksvatten. Ett förändrat klimat innebär bland annat att översvämningar, värmeböljor, torka och orkaner kommer att bli vanligare. Därtill väntas stigande vattennivåer och ökenutbredning. Detta kan i sin tur äventyra livsmedelsförsörjning, ekonomisk utveckling och i förlängningen medföra allvarliga säkerhetsrisker. Redan i dag bottnar en stor andel av världens konflikter i miljörelaterade faktorer och den snabba befolkningstillväxten i kombination med klimatförändringar riskerar att leda till ytterligare spänningar med nya konflikter och ökade flyktingströmmar som följd. Vi ska utgå från principer som pris på utsläpp, handel, stark äganderätt och fungerande marknadsekonomi för att komma tillrätta med klimat- och miljöutmaningarna. Klimatförändringens påfrestningar drabbar redan fattiga länder med bristande kapacitet att anpassa samhället efter klimatförändringens effekter särskilt hårt. Därför måste en mer hållbar global utveckling påskyndas och användandet av fossila bränslen på sikt upphöra.

EU:s medlemsländer har idag ett alldeles för stort beroende av fossila bränslen, vilket utgör cirka två tredjedelar av deras energianvändning. Energibehovet inom EU bedöms öka kraftigt under de närmaste två till tre decennierna. Detta riskerar skada miljön samt skapa ett ohälsosamt beroendeförhållande till ett antal leverantörländer som begränsar EU:s utrikespolitiska handlingsfrihet. Att utveckla en gemensam energimarknad med minskad användning av fossila bränslen är därför centralt för både EU:s utrikes- och miljöpolitik.

Sverige ska vara ledande i det internationella klimatarbetet och driva på, särskilt inom EU, för att nå ett ambitiöst klimatavtal som att världens alla länder tar sitt ansvar så att den globala uppvärmningen kan hållas under två grader. Ett globalt klimatavtal innefattande nationellt bindande mål för utsläppsminskningar är centralt i arbetet för att begränsa den globala uppvärmningen. Samtidigt krävs ett fördjupat internationellt samarbete kring utmaningen att anpassa oss till klimatförändringarnas konsekvenser i FN och i andra internationella organisationer däribland EU. Här kan ett svenskt klimatanpassat biståndsarbete också spela en viktig roll. Vi behöver ett mer holistiskt och inte nationalistiskt klimatperspektiv genom att exempelvis använda kostnadseffektiva klimatåtgärder i andra länder.

Koncentrationen av växthusgaser i atmosfären stiger i en allt snabbare takt, vilket leder till klimatförändringar med potentiellt mycket allvarliga konsekvenser. Därför är det angeläget att världens länder tillsammans anstränger sig för att begränsa utsläppen och temperaturökningen till en så låg nivå som möjligt för att därmed undvika de mest allvarliga konsekvenserna.

Effekterna av klimatförändringarna är väldigt varierade. Ofta slår klimatförändringarna särskilt hårt mot fattiga länder som inte har särskilt stor skuld till klimatförändringarna. När jordens medeltemperatur stiger, nederbörden förändras, glaciärer smälter och havsnivåer höjs påverkas våra ekosystem i grunden och således våra livsbetingelser. Konkret innebär detta bland annat förändrade förutsättningar för livsmedelsproduktion och tillgång till färskvatten. Utifrån ett säkerhetspolitiskt perspektiv är det viktigt med bra klimatscenarier som kan ge en bild av hur klimatförändringarna kommer att påverka olika regioner. Det är en förutsättning för att tidigt kunna göra anpassningsåtgärder. Användningen av fossil energi bär globalt inte sina egna kostnader. Vi måste hålla principen om att förorenaren ska betala (Polluter Pays Principle, PPP) som självklar och verka för att fler länder sätter pris på utsläpp genom exempelvis koldioxidskatt eller utsläppshandelsystem. I den bästa av världar skulle det finnas ett enhetligt globalt pris på utsläpp. Dit är vägen oerhört lång, men som steg på vägen bör Sverige verka för att olika handelssystem länkas samman. Att sätta pris på utsläpp är inte bara principiellt riktigt utan också det effektivaste sättet att sänka utsläppen och driva på teknikutveckling.

Sambandet mellan klimatförändringar och konflikter är starkt. Klimatförändringar riskerar att leda till allvarliga bristsituationer. Det riskerar i sin tur att leda till konflikter och stora migrationsströmmar. Konflikter orsakas dock sällan av en enskild händelse eller faktor utan i regel av en rad faktorer som samspelar. Klimatförändringar väntas särskilt ha en förstärkande effekt genom att påverka andra väl kända konflikt drivande faktorer såsom fattigdom.

För miljön och klimatet behövs mer politik byggd på liberala principer. Vi behöver globalt bättre fungerade marknader, pris på utsläpp, en starkare äganderätt, mer handel, och vi behöver bekämpa fattigdom och bidra till att skapa robusta samhällen. Exempel på verktyg för att bidra till detta är att agera som ett föregångsland, forskning, internationellt samarbete och bistånd. Vi behöver också omfamna modern teknik.

Livsmedelsbehovet kommer sannolikt att fördubblas inom fyrtio år, och utmaningen att producera mat på ett hållbart sätt och ha tillgång till drickbart vatten är redan betydande. Resursfrågor blir i större utsträckning säkerhetsfrågor. Kampen om resurser kan skapa spänningar och konflikter såväl inom som mellan länder. Livsmedelssäkerhet byggs inte genom protektionism och målsättningar om självförsörjning utan genom mer handel, fattigdomsbekämpning och genom att fortsätta utveckla jordbruket.

Jordbruket behöver utvecklas så att resursanvändningen blir mer effektiv. Att stödja framgångsrik växtförädling baserat på bland annat modern genteknik för att få fram grödor som ger högre avkastning och som är mer motståndskraftiga mot till exempel torka och växtskadegörare.

Miljö- och klimatfrågorna fick en avsevärt mer framträdande roll i biståndspolitiken under Alliansens tid i regeringsställning, vilket kom till uttryck bland annat i den biståndspolitiska plattformen. Samtidigt finns ett betydande genomförandeunderskott. För det första är det alltså en tämligen liten andel av biståndsbudgeten som går till insatser med huvudsakligt syfte att främja miljö och hållbar utveckling. För det andra är arbetet med att ”klimatsäkra” övrigt bistånd inte på långa vägar slutfört. Fortfarande görs biståndsinsatser som går stick i stäv med den övergripande målsättningen om hållbar utveckling. Det är orimligt att svenskt bistånd bland annat finansierar investeringar i fossil energi. Om biståndet på allvar ska bidra till en hållbar utveckling måste biståndet fullt ut klimatsäkras och styrdokumentens målsättningar omsättas i praktiken.

4.4 Energi och säkerhet

Tillgången till energi är starkt kopplad till ett lands suveränitet och säkerhet. Den är en förutsättning för att samhällen ska fungera och utan den förlorar ett land snabbt sin militära förmåga. I Europa är vi i dag starkt beroende av rysk olja och gas. Ryssland har vid ett flertal tillfällen använt detta beroende som ett maktmedel gentemot sina europeiska grannar. Detta gör beroendet av rysk energi till den enskilt viktigaste energisäkerhetsfrågan.

Den gängse bilden är att svensk energisäkerhet är god och att Rysslands agerande i det inte utgör ett hot mot den svenska energisäkerheten. Men 25–35 procent av den olja Sverige importerar kommer från Ryssland. Samtidigt som Europa är beroende av import av rysk gas och olja är Ryssland beroende av att exportera den till Europa. Kraftigt sjunkande världsmarknadspriser och minskad europeisk import drabbar Ryssland hårt. Detta riskerar i sig att öka osäkerheten i vårt närområde.

I den bästa av världar skulle vi handla med Ryssland som vilket land som helst, och vårt ömsesidiga beroende skulle vara grunden för gemensam säkerhet. Men givet att Ryssland använder sin energiexport för politiska påtryckningar riskerar beroendet snarare vår säkerhet.

Givet att beroendet av rysk gas ser olika ut i Europa skiljer sig även engagemanget för energisäkerhet och oron för beroendet mellan EU:s medlemsstater.

Kan vi minska vårt fossilberoende gör vi oss också mindre beroende av stater som Ryssland och Saudiarabien. Utifrån det perspektivet finns det ett värde, inte minst för konsumenten, att veta var vår energi kommer ifrån.

Energieffektivisering är ett av flera verktyg att öka energisäkerheten i Europa. Energi vi inte använder behöver aldrig importeras. Det är dock varken en snabb eller i sig själv en

lösning på Europas utmaningar kring energisäkerhet. Förutsättningarna för energieffektivisering ser även väldigt olika ut i olika delar av Europa. EU bör därför uppmuntra men inte detaljstyra hur energieffektivisering ska genomföras. För att den ska vara kostnadseffektiv och leda till besparingar istället för att ta resurser från andra ur miljö- och energisäkerhetsperspektiv viktiga insatser bör energieffektivisering huvudsakligen vara marknadsdriven snarare än reglerad.

Det låga oljepriset leder till många och motsägelsefulla säkerhetspolitiska utmaningar. Länder som är ekonomiskt väldigt beroende av olja och gas har drabbats hårt. Detta gör dem på kort sikt mer oberäknliga och kan leda såväl till ökade konflikter. Det låga oljepriset innebär dock inte bara minskade intäkter till diktaturer. Det innebär tyvärr även att investeringar i ny utvinning av olja och gas i demokratier som till exempel Brasilien, Kanada och USA minskar kraftigt. Ur miljösynpunkt är detta givetvis bra, då den enda långsiktiga lösningen på klimatutmaningen är att låta fossila bränslen stanna i jordskorpan och aldrig nå atmosfären. Ur säkerhetspolitiskt perspektiv gör det dock oss även i fortsättningen beroende av olja och gas från samma länder som tidigare. Det innebär även att investeringar i förnybar energi och i biobränslen blir mindre lönsamma. Det är inte bara ett hot mot miljön utan är även ett långsiktigt hot mot vår energisäkerhet. Att investeringar i energi och drivmedel som kan tillverkas lokalt i Sverige och Europa inte blir av ökar vårt beroende av andra. Sverige måste fortsätta främja och utveckla förnybara källor, både här hemma och i andra länder. Ett viktigt steg är att EU snarast avskaffar alla tullar på förnybar energi, till exempel tullarna på etanol, biodiesel och solceller.

Dagens volatila energimarknader visar på behovet av stabil baskraft som kan trygga den inhemska energiförsörjningen och hålla ekonomin flytande även i en osäker eller krisande omvärld. Förnybar vind och sol är ett bra komplement, men kan under överskådlig framtid inte ersätta baskraften. I stora delar av Europa betraktas fortfarande kol som den ur energisäkerhetssynpunkt pålitligaste baskraften. Det ställer i sin tur stora krav på Sverige och andra länder som har god tillgång till koldioxidfri baskraft att genom energiexport stödja dessa länder för att trygga sin energisäkerhet utan att öka användningen av kol. Att förverkliga den föreslagna energiunionen är avgörande för europeisk energisäkerhet. Vi behöver öka sammanlänkningen av ländernas energisystem och skapa större överföringskapacitet, och Sverige bör särskilt överväga hur vi kan bidra till att skapa överföringskapacitet till Baltikum. Vi behöver också stärka förutsättningarna för svensk energiproduktion för att kunna öka exporten och på så sätt bidra till att trygga energisäkerheten.

Regeringens hot mot kärnkraften försvårar allvarligt vår möjlighet att hjälpa våra grannländer. Det riskerar inte bara vårt klimat utan även vår gemensamma

energisäkerhet i Europa. Vi ser kärnkraft som betydelsefull för att tackla klimatutmaningarna, men en bristande kärnsäkerhet är ett allvarligt hot. Sverige bör därför stärka sitt arbete med att förbättra kärnkraftssäkerheten inte minst i Central- och Östeuropa.

4.5 Ett mer osäkert närområde

Sveriges närområde har de senaste åren blivit mer osäkert. Den ryska aggressionen mot Ukraina utgör en definitiv vattendelare och utmanar hela den europeiska säkerhetsordningen. Den illegala annekteringen av Krim visar att den ryska tröskeln för att använda militärt våld har sänkts och att Ryssland inte respekterar självständiga staters gränser. Det ryska agerandet i Ukraina är också en tydlig markering mot Nato och EU om att undvika utvidgning i det Ryssland ser som sin intressesfär.

Som ett resultat av det ryska agerandet och de förnyade stormaktsambitionerna har Sveriges militärstrategiska läge blivit viktigare. Östersjön är av central betydelse både när det gäller handelsvägar till och från alla stater i regionen och som arena för att ta emot och ge militär hjälp. I Sverige har Gotlands betydelse betonats. Även Arktis betydelse blir större i och med klimatförändringarna som kan göra det mer ekonomiskt lönsamt att utvinna naturresurser i området och att nya handelsvägar öppnas som ett resultat av smältande havsisar.

4.6 Ryssland

Redan Georgienkriget 2008 visade att Ryssland var berett att använda militärt våld mot sina grannar. Utifrån de erfarenheter som Ryssland drog av den inte allt igenom lyckade operationen mot Georgien sjuösattes en omfattande reform av den ryska försvarsmakten. År 2010 kom den nya ryska militärdoktrinen där den nya inriktningen kodifierades. Militärdoktrinen pekar på behovet av att kunna agera snabbt i kombination med bruket av moderna vapensystem för att kunna ta initiativet vid en eventuell konflikt. Redan här pekas på informationskrigföringens betydelse. Det finns även skrivningar om rätten att militärt skydda ryska medborgare utanför Rysslands gränser och skarpa markeringar mot Nato och planerna på ett missilförsvar i Europa. Natos utvidgning definieras som det främsta hotet mot Ryssland.

Den ryska försvarsreformen tar sikte på att vara genomförd 2020 och innebär en prioritering av kvalitet framför kvantitet. Antalet förband minskas och fokus ligger på att dessa ska vara fullt utrustade, väl övade och försedda med modern materiel. Även

ledningen har omorganiserats och en operativ strategisk ledning med ansvar för Arktis har lagts till.

Värt att notera är den ryska synen på kärnvapen. I militärdoktrinen förbehåller sig Ryssland rätten att slå först med kärnvapen vid angrepp som hotar landets existens samt rätten att möta angrepp av konventionella vapen med kärnvapen. Den officiella retoriken från den ryska statsledningen indikerar också att användandet av kärnvapen ses som en faktisk möjlighet på ett sätt som för en betraktare i väst ter sig som helt främmande. Putin hävdade till exempel att han i samband med händelserna på Krim 2014 övervägde att sätta delar av den ryska kärnvapenarsenalen i beredskap.

Det ryska övningsmönstret i vårt närområde har i takt med den ryska försvarsreformens genomförande förändrats. Man genomför fler och mer komplexa övningar. Dessutom på ett mer offensivt sätt som leder till konfrontationer med i stort sett alla länder runt Östersjön. Trycket är särskilt hårt mot de baltiska staterna Estland, Lettland och Litauen.

Ryssland har kraftigt ökat sina försvarsutgifter för att kunna genomföra försvarsreformen till 2020. De ekonomiska problemen som Ryssland nu dras med som ett resultat av fallande oljepriser och sanktionspolitiken tillsammans med den delvis utvecklade ryska industriella förmågan ställer dock frågetecken kring möjligheten att gå i mål med den ambitiösa moderniseringen av försvarsmakten. Dock finns det än så länge inget som tyder på en sänkt reformhastighet eller neddragning av ambitionerna. Konflikten i Ukraina och annekteringen av Krim har dessutom stärkt Putins ställning hos det ryska folket, vilket visats i flera opinionsundersökningar. Detta till skillnad mot hur läget var vid de stora folkliga protesterna mot regimen i Moskva i samband med parlaments- och presidentvalen 2011–2012.

Situationen i Ryssland är problematisk på många sätt med en allt mer auktoritär statsledning som ser väst och Nato som det största hotet och som inte respekterar andra länders gränser. Detta i kombination med en omfattande militär upprustning och återtagna stormaktsambitioner gör att Ryssland måste betraktas som ett oberäkneligt hot som destabiliserar hela Sveriges närområde.

4.7 Terrorism och radikalisering

Terrorismen utgör ett stort hot mot såväl stater som individer och ytterst mot de värderingar som vårt samhälle vilar på. I dag är situationen mer akut än någonsin och dagligen ser vi fruktansvärda scener från i stort sett alla delar av världen med urskillningslöst våld som oftast drabbar oskyldiga civila.

Detta är ingen ny företeelse. Under 1960- och 1970-talen uppkom ett flertal terrororganisationer i olika delar av världen. Gemensamt för dessa var att de var sekulära och politiskt motiverade. Dagens terrorism består i stor utsträckning av internationella, våldsfrämjande nätverk där det i allmänhet finns ett bakomliggande syfte av religiös eller politisk karaktär. Islamistiska al-Qaida har länge varit det främsta exemplet på ett sådant nätverk. I dag håller dock Islamiska staten (IS) på att etableras som det terrornätverk som drar till sig flest anhängare.

Att motivera terror utifrån religiösa grunder kan te sig svårt för en sekulär svensk. För de flesta människorna i världen i dag intar dock religionen fortfarande en central plats och religionen anses av många vara okränkbar.

Jihadisterna skiljer sig sinsemellan. Rörelser som Hizbullah och Hamas vill upprätta en palestinsk stat och störta de regimer i Mellanöstern som de upplever som illegitima. De har däremot inga internationella ambitioner bortom närområdet. Hizbullah och Hamas har parallellt med sina väpnade grenar även social verksamhet som stärker deras ställning i de områden de behärskar.

Rörelser som al-Qaida och Islamiska staten vill däremot se ett globalt kalifat. Denna jihadistiska ideologi är motiverad av deras tolkning av den sunnimuslimska traditionen, där drag som synen på religionen som överordnad mänskliga lagar och regler samt att de som inte är troende ska omvändas eller ytterst utplånas är viktiga.

Framgången för terrorgrupper som IS och al-Qaida har både historiska och nutida förklaringar. Många av de underliggande problemen som motiverar dagens jihadister har sin grund i det som hände i Mellanöstern under första halvan av 1900-talet. Det ottomanska riket (och därmed det förra kalifatet) föll samman efter första världskriget och västmakterna tog kontroll över de ottomanska områdena. Nya stater skapades av det gamla ottomanska riket och de regimer som styrde de nya statsbildningarna uppfattades som illegitima. Skapandet av staten Israel 1948 skapade ytterligare konflikt.

Sammantaget utgör Israel–Palestina-konflikten och legitimiteten i staterna i Mellanöstern problem som är centrala för att kunna lösa utmaningarna med radikaliserings, terror och sönderfall i den delen av världen.

Parallellt med den historiska bakgrunden har nutida politiska och sociala faktorer bidragit till att skapa en grogrund för rörelser som IS att kunna växa. Många länder i Nordafrika och Mellanöstern präglas av en mycket hög arbetslöshet, korruption och brist på en fungerande stat som kan leverera ett fungerande socialt skyddsnet. Den arabiska våren väckte hoppet hos många om ett bättre liv efter att de auktoritära regimerna störtats, förhoppningar som tyvärr i de flesta fall kommit på skam. Istället har arabiska våren på kort sikt lett till större social oro än tidigare.

Jihadisterna kan i det läget dels spela på historiska oförrätter, men samtidigt också erbjuda krassa ekonomiska och sociala incitament för att få medlemmar och sympatisörer. IS uppfattas kanske inte som det bästa alternativet av befolkningen, men de erbjuder ändå någon form av alternativ till de regimer som varken kan skapa ordning eller försörjning. Det missnöje som tidigare kanaliserades i arabnationalism eller kommunism föder i dag istället jihadism.

Islamiska staten utropade i juni 2014 ett islamiskt kalifat i de områden som hålls av organisationen i Irak och Syrien. IS har under relativt kort tid etablerat sig som den största och mest aggressiva terrororganisationen i Mellanöstern och Nordafrika. I de områden som ockuperas av IS har strikta sharialagar införts och civilbefolkningen lider svårt under det hårda styret. Detta är ett mönster som vi kan se när det gäller de områden där jihadisterna har tagit över. Det är andra muslimer som lider mest och kvinnorna är särskilt utsatta genom att IS använder sig av systematiskt sexuellt våld mot dem.

De militära framgångarna har även gjort att andra terrororganisationer som Boko Haram har anslutit sig och IS lockar även många så kallade terrorresenärer från andra länder. Dagens informationsteknik och sociala medier underlättar för terroristorganisationer att sprida sina idéer och sitt budskap över hela världen. Den nya tekniken har förstärkt den globala effekten av icke-demokratiska och våldsinspirerande budskap.

Terrorattentat i andra delar av världen är ett medel för jihadisterna att få uppmärksamhet för sin sak men även ett sätt att provocera västländer att agera mot dem. Genom att locka in gamla kolonialmakter som USA, Storbritannien och Frankrike i ett utdraget markkrig tror man sig kunna besegra den avlägsna fienden. Detta är en lärdom som jihadisterna har dragit från kriget i Afghanistan.

Arbetet med att motverka terrorism måste bedrivas både på plats där den uppstår och även gentemot de medlemmar och sympatisörer som återfinns i andra delar av världen. Fokus är att se på vilka instrument som kan användas på den utrikespolitiska arenan. Det handlar till exempel om att använda biståndsmedel, skapa opinion eller samarbeta med andra stater för att motverka uppkomsten av terror.

I september 2006 antog FN:s generalförsamling enhälligt en global strategi mot terrorism. Strategin är konkret och ställer i fyra kapitel upp en rad åtgärder som medlemsstaterna åtar sig att genomföra i syfte att förebygga och bekämpa terrorism. Strategin ger även viss vägledning om faktorer som anses utgöra grogrunder för terrorism. EU har en egen strategi mot terrorism och en handlingsplan för att motverka radikaliserings och rekrytering av människor för terrorhandlingar.

Sverige bör ta en ledande roll i arbetet för att motverka terrorism. Det kan handla om att Sverige bjuder in till en internationell konferens om terrorism i ett brett perspektiv och

som samlar såväl stater där terrororganisationer har fått fotfäste som de stater som mer påverkas av export av terror. Man skulle även kunna tänka sig att det tas ett svenskt initiativ för att stärka den samordnande funktionen på EU-nivå med ansvar för att bekämpa våldsbejakande extremism.

Inhämtning av underrättelser och utbyten av information mellan stater måste utvecklas ytterligare för att effektivt kunna bekämpa terrorism och extremism. Det ska vara möjligt för svenska myndigheter att göra insatser mot terrorister på två eller flera ställen samtidigt.

För att bekämpa grogrunden för terrorism bör svenska biståndsmedel i högre utsträckning användas för att hjälpa de länder som är i farozonen att glida ner i sönderfall och instabilitet. Biståndet ska riktas till att bygga demokrati, institutioner och rättsstat, men även stödja företagande och det civila samhället. Erfarenheter visar att bistånd som riktar sig till kvinnor är särskilt effektivt för att sänka våldsnivån i mottagarländerna. Att ge kvinnor tillgång till utbildning, möjlighet att driva företag och delta i samhällsliv och politik är både en rättighetsfråga och även en bra investering i en fredligare framtid.

4.8 Krigets lagar och folkrätten

Som ett resultat av den moderna och mer komplexa konfliktmiljön är det viktigt att krigets lagar och folkrätten också är anpassade efter den nya verkligheten där civilbefolkningen är mer utsatt än tidigare och där andra aktörer än tidigare är stridande parter. Dessutom utgör terrorism och cyberkrigföring andra områden som utmanas.

I dag är utmaningarna delvis annorlunda än tidigare. Ett exempel på detta är attacker på civila it-strukturer, vilket också har förekommit i destabiliserande syfte under fredstid.

Ett annat exempel är när stater agerar mot sin egen befolkning. Efter Halabjamassakern och ett antal andra konflikter under 1990-talet utvecklades möjligheten till humanitär intervention, vilket innebär att det är möjligt för världssamfundet att ingripa vid allvarliga attacker mot en stats egen befolkning eller om en stat på motsvarande sätt underlåter att skydda sin befolkning eller delar av sin egen befolkning. Ett problem är dock att vetomöjligheten i FN:s säkerhetsråd ofta i praktiken kan blockera ett nödvändigt ingripande.

Den ökade användningen av privata militära företag och säkerhetsföretag har aktualiserat ett antal nya folkrättsliga frågeställningar. Den folkrättsliga problematiken rör primärt frågor om rättslig status för den personal som arbetar inom privata militära företag och privata säkerhetsföretag samt ansvar för individer, företag och stater vid överträdelser av den humanitära rätten.

I denna del behövs inte några nya regler utan snarast en samsyn om att de befintliga reglerna inom ramen för krigets lagar ska tillämpas på varje föreliggande situation som ska bedömas. Utfallet av bedömningen kan därför bli olika från fall till fall beroende på den rättsliga kvalifikation som görs av de faktiska förhållandena. Detta synsätt har kommit till uttryck i det så kallade Montreuxdokumentet och bör vara det rådande synsättet för världssamfundets olika stater.

De föreligger oklarheter om hur krigets lagar ska tillämpas på civila som är direkt delaktiga i strider. Sådana oklarheter om skyddets omfattning för civila är olyckliga och kan antingen leda till otillåtna förluster av civilas liv eller till att militär personal försätts i onödigt farliga situationer. Svensk militär personal har exempelvis behov av att kunna förhålla sig till stridande civila i samband med olika internationella insatser.

En utgångspunkt bör vara att våldsanvändningen mot personer som inte längre erhåller skydd som civila därför att de direkt deltar i striderna inte får gå utöver vad som faktiskt är nödvändigt för att uppnå ett legitimt militärt syfte under de rådande omständigheterna.

Dagens konflikter med inslag av icke-statliga aktörer väcker flera frågor i förhållande till den humanitära rätten och de mänskliga rättigheterna.

Med terrorism avses – enligt ett FN-förslag från 2004 – handling som syftar till att döda eller allvarligt skada civila eller icke-stridande, med avsikt att skrämja en befolkning eller utöva tvång på en regering eller en internationell organisation.

Begreppet olagliga kombattanter omfattar personer som deltar i fientligheterna utan att åtnjuta skydd som kombattanter. I dagens konflikter utgörs sådana personer främst av civila som direkt deltar i strider, medlemmar i organiserade väpnade grupper, legosoldater och spioner.

När det gäller terrorister och olagliga kombattanter är ett problem när stridande från dessa kategorier med militära metoder angriper civilbefolkning och civila samhällsstrukturer. En fråga är vilka strategier och metoder som kan accepteras mot dessa kategorier av stridande med rimlig hänsyn till den humanitära rätten och mänskliga rättigheter. Vad som är eller borde vara möjligt bör stå i rimlig proportion till den civila skada dessa stridande förorsakar eller riskerar att förorsaka.

Den humanitära rätten måste utvecklas och förstärkas generellt för att skydda civilbefolkningen och civila strukturer i högre utsträckning än idag. Möjligheterna till humanitär intervention måste säkerställas inom världssamfundet i syfte att motverka eskalerande konflikter och i förlängningen krig. Sverige ska också verka för att den befintliga humanitära rättens regler ska tillämpas situationsanpassat på privata militära företag och säkerhetsföretag i enlighet med vad som tagits fram av det så kallade Montreuxdokumentet.

Förhållningssättet gentemot civila som är direkt delaktiga i strider bör ses över.

Möjligheterna att på ett effektivt sätt möta terrorister och olagliga kombattanter med – om så behövs – militära medel bör utvecklas och förstärkas.

4.9 Sönderfallande stater

Världen plågas på flera ställen av sönderfallande stater. De kännetecknas ofta av omfattande korruption, förtryck och konflikter mellan religiösa eller etniska grupper. Dessa spänningar och konflikter fräter sönder länder inifrån och kan skapa plattformar för terrorister eller kriminella nätverk att verka ostört.

Den grova organiserade brottsligheten med smuggling över gränserna av människor samt narkotika och vapen utgör ett växande problem som ofta är kopplat till svaga eller sönderfallande stater. Även piratangrepp på sjöfarten som är ett växande problem som hotar globala handelsflöden har ofta sitt ursprung i sådana områden.

En av det internationella samfundets största utmaningar utgörs av den rådande situationen i Afghanistan, Syrien och Pakistan. Ett sönderfall av dessa länder skulle kunna få förödande konsekvenser för internationell fred och säkerhet. Det understryker också vikten att Sverige fortsätter ge ett långsiktigt bidrag till stöd för fred, säkerhet och utveckling i berörda länder.

Konflikten i Syrien har pågått i snart fyra år. Situationen förvärras hela tiden och har skapat instabilitet i hela regionen, miljontals människor är på flykt och antalet dödsoffer stiger hela tiden dramatiskt. Parterna och det internationella samfundet har nu ett gemensamt ansvar att ta vara på de förhandlingar som inleds för att stödja och bidra till en politisk lösning. Våldet måste upphöra och den humanitära rätten inklusive rätten till humanitärt tillträde måste respekteras. En politisk lösning måste vara bred och inkluderande. Läget i Syrien och dess grannländer ställer också krav på svenskt bistånd som måste omprioriteras för att möta den akuta krisen.

Libyen är en stat som i dag hotas av totalt sönderfall och vars säkerhet är tätt förbunden med Europas. En stor del av de flyktingströmmar som når Europa i dag kommer från Libyen. Befolkningen gjorde uppror under den arabiska våren och världssamfundet ingrep för att skydda civilbefolkningen med stöd av principen om R2P. Efter att Gaddafi störtades har landet tyvärr fallit ner i kaos och sönderfall.

Blir inte situationen i landet bättre kan det bli aktuellt för EU eller Nato att genomföra en militär och civil insats för att stabilisera landet.

4.10 Ökad säkerhet genom internationella avtal och exportkontroll

Sverige har av utrikes-, säkerhets- och försvarspolitiska skäl valt att i viss utsträckning tillåta export av krigsmateriel. Genom att delta i det internationella samarbetet på försvarsmaterielområdet säkras vi Sveriges långsiktiga utrikes-, säkerhets- och försvarspolitiska intressen. Ytterst handlar det om att slå vakt om Sveriges långsiktiga säkerhet.

Nya moderaterna anser att Sverige ska ha en strikt exportkontrollagstiftning med noggrann kontroll och uppföljning och att kontrollen sker i enlighet med gällande lagstiftning, rådande riktlinjer och internationella överenskommelser.

Alliansregeringen var pådrivande i ett antal internationella sammanhang för att stärka exportkontrollen. Vi anser att ett universellt, juridiskt bindande fördrag som globalt stärker kontrollen av handeln med konventionella vapen utgör den mest effektiva vägen att komma tillrätta med den gränsöverskridande illegala vapenhandeln som på många håll i världen föder väpnade konflikter och instabilitet på regional och nationell nivå. Vi vill se ökade krav på världens länder att upprätthålla effektiva kontrollapparater, stifta nödvändiga lagar, skapa kontrollinstrument och upprätta eller stärka de myndigheter som ansvarar för kontrollen. Vi vill att normer ska ställas upp för vad som är en acceptabel handel, vad som svarar mot länders legitima rätt till självförsvar, och vad som bör undvikas för att inte bidra till att underblåsa konflikter eller bidra till att humanitär rätt och mänskliga rättigheter kränks.

Risken för spridningen av massförstörelsevapen har ökat de senaste åren. Vi ger vårt fulla stöd till Global Zero-initiativet och den konkreta färdplan som har presenterats för att avveckla alla kärnvapen till år 2040. Utvecklingen på nedrustningsområdet styrs nästan uteslutande av dagens kärnvapenländer. Dessa måste gå före och minska sina egna kärnvapenarsenaler för att med trovärdighet kunna driva icke-spridningsfrågorna. Även de taktiska kärnvapnen måste omfattas av nya nedrustningsavtal och ett provstoppsavtal måste skyndsamt komma på plats. Utvecklingen av missilförsvar utgör också en viktig komponent i icke-spridningsarbetet då det bl.a. syftar till att ta bort drivkraften för länder att utveckla massförstörelsevapen och missilteknologi.

Det råder fortfarande en osäkerhet kring hur verkningsfulla dessa system kommer att bli, men vi välkomnar denna utveckling under förutsättning att den utformas på ett inkluderande sätt och ligger i linje med internationella avtal. Det är angeläget att det avtal som reglerar konventionella stridskrafter i Europa, CFE-avtalet, vidmakthålls och efterföljs för att säkra ett tryggt och stabilt Europa. Men även den okontrollerade spridningen av små och lätta vapen måste bekämpas då sådana vapen skördar närmare en halv miljon dödsoffer varje år.

Alliansregeringen beslutade den 1 juni 2012 att tillsätta en parlamentarisk kommitté med uppdraget att utreda den framtida svenska exportkontrollen av krigsmateriel. Utredningen var främst att lämna förslag till en ny krigsmateriellagstiftning i syfte att skärpa exportkontrollen gentemot icke-demokratiska stater, men även pröva vad som i framtiden bör betraktas som följdleveranser och vilka regler som bör gälla för dessa, analysera och bedöma om krigsmateriellagstiftningen skall förändras i klarläggande syfte, samt utreda möjligheten att öka öppenheten inom den svenska exportkontrollen. I juni 2015 överlämnade den parlamentariska kommittén sitt betänkande om skärpt vapenexport till utrikesminister. I slutbetänkandet föreslås bland annat att reglerna för export till icke-demokratiska stater ska skärpas. Det var viktigt att en komplicerad fråga löstes ut i bred politisk enighet. Överenskommelsen i utredningen är viktig för att skapa långsiktiga förutsättningar för industrin och tydliga regler för länder och företag som handlar med Sverige. Det är också viktigt för materielförsörjningen av det svenska försvaret.

5. En öppnare värld genom handel

5.1 Globalisering

Globaliseringen påverkar i stort sett alla aspekter av dagens samhällen. Utbytet och flödet av allt från människor och varor till energi och kapital blir allt större och går allt snabbare. Det skapar helt nya villkor, inte minst har globaliseringen en säkerhetspolitisk effekt. I och med globaliseringen blir samhällen både mer robusta – i termer av tillväxt, investeringar och internationella alliansbyggen – men också mer sårbara när de globala flödena drabbas av störningar.

Sverige är ett starkt exportberoende land. I takt med att världen globaliseras blir Sverige mer känsligt för händelser i omvärlden. Ökad handel, globala investeringar och ökade kapitalflöden blir tillsammans med ett förändrat säkerhetspolitiskt läge i vår omvärld en del av vår säkerhetspolitik. När samhället drabbas av störningar i flödena, eller står oskyddat, påverkar detta oss.

5.2 Frihandel

Världen behöver mer frihandel och färre murar. Fler människor kan då dra nytta av en öppen värld där flödet av varor, kapital och tjänster stiger i snabbare takt och välståndet ökar. Sveriges resa från fattigdom till välstånd grundlades med hjälp av frihandel och näringsfrihet. På den solida grunden fortsätter vi att bygga vårt välstånd.

Det är genom fler frihandelsavtal som vi ökar vår förmåga att sätta standarder för den globala ekonomin vad gäller handel, respekt för internationell rätt och avtal liksom för hälsa och miljö. Gemensam styrka att genom välståndets krafter värna fred och säkerhet liksom demokrati och mänskliga fri- och rättigheter är avgörande för den globala utvecklingen.

Vi lägger även i detta sammanhang stor kraft vid att fördjupa det nordiska samarbetet genom att montera ner gränshinder och underlätta människors möjligheter att röra sig över gränserna. Det nordiska samarbetet som är unikt på grund av både sin närhet och sin politiska samsyn ska främja ökad konkurrenskraft i en globaliserad värld och gemensamt göra oss bättre rustade att möta framtidens utmaningar.

Handelspolitiken behöver kontinuerligt anpassas till att vår ekonomi blir allt mer tjänsteintensiv. De största ansträngningarna har länge varit inriktade på att montera ner tullmurar inom jordbruks- och industriområdet. Det arbetet ska fortsätta, men vi måste nu lägga större kraft även på att ta bort handelshinder inom tjänsteområdet. Vi ska också bekämpa barriärer och nationell särslagstiftning som står i vägen för utvecklingen inom den digitala ekonomin.

Sverige ska vara den främsta rösten för frihandel och öppenhet, inom EU och i världen. Om EU bygger barriärer mot omvärlden tappar vi i konkurrenskraft och skadar vår egen utveckling. EU:s frihandelsavtal ska vara så ambitiösa och heltäckande som möjligt. Världshandelsorganisationen WTO:s regelverk är satt under hård press. Det är därför viktigt att vi slår vakt om och bidrar till ett robust internationellt handelssystem som tryggar att ingångna avtal och överenskommelser efterlevs. Sverige ska driva på för ett nytt globalt frihandelsavtal inom ramen för WTO.

Handel är ett viktigt verktyg i kampen för bättre miljö. Genom att ta bort tullar och handelshinder kan vi även utöka den gröna frihandeln för miljö- och klimatsmarta varor, tjänster och teknologier.

Med en allt oroligare omvärld blir vår energisäkerhet allt viktigare. Energisäkerhet ska prioriteras i frihandelsförhandlingar. När EU förhandlar frihandelsavtal bör ett särskilt energikapitel ingå. Ökad frihandel inom energi och energiteknik är en förutsättning för att bli av med de europeiska ländernas beroende av rysk gas och olja. Tullarna på gröna varor, grön energi och grön teknik måste slopas helt. EU förhandlar tillsammans med ett stort antal WTO-medlemmar om ett grönt frihandelsavtal, Environmental Goods Agreement, och listan av produkter som ska vara tullfria måste bli lång. Dessutom måste vi ha bättre samstämmighet i EU:s handelspolitik. Ofta lägger EU på höga antidumpningstullar på förnybar energi och energiteknik, vilket är kontraproduktivt.

5.3 Informationsteknologins betydelse

En central del i globaliseringen är informationsteknologins utveckling, inte minst har den bidragit till en ökad flödes hastighet. It-utvecklingen har gjort det enklare på många sätt att planera verksamheter och flytta varor på ett optimalt sätt. Dessutom har den bidragit till demokratiutveckling och utbyte av idéer över hela världen. För alliansregeringen var frågan om friheten på nätet prioriterad, och flera initiativ togs för att konkret stärka yttrandefriheten på nätet.

Men på samma gång är informationsteknologin sårbar. Både stater och även mindre aktörer, till och med enskilda individer, kan orsaka mycket stor skada till en relativt liten kostnad på de it-system som idag styr allt från kapital- och energiflöden till vattenrening och broöppningsanläggningar. Informationsteknologin kan också utnyttjas av stater att övervaka och censurera sina medborgare.

5.4 Sociala konsekvenser

Globaliseringen har stora sociala konsekvenser. Främst positiva. Handeln har skapat välstånd och bidragit till att miljontals människor lyfts ur fattigdom. Tillgången till kapital, innovationer och kompetens har bidragit till en ökad tillväxt, inte minst i många utvecklingsländer. Som ett resultat av detta har medellivslängden ökat, fler har tillgång till hälso- och sjukvård och utbildning och kvinnors rättigheter och möjligheter har stärkts. Utvecklingen i många afrikanska länder är i dag exempel på globaliseringens positiva sociala effekter.

Samtidigt innebär den nya rörligheten att företag numera relativt enkelt kan flytta produktion, forskning och utveckling mellan länder. Det kan få stora konsekvenser för såväl arbetsmarknad som tillväxt för de länder som inte kan erbjuda attraktiva villkor eller arbetskraft med rätt kompetens. Stora grupper med människor riskerar att hamna i långvarig arbetslöshet och ekonomisk utsatthet, vilket skapar sociala spänningar som kan verka destabiliserande på samhället.

6. Utveckling

6.1 En bredare syn på utveckling

De senaste decennierna har vi sett den snabbaste fattigdomsminskningen i världshistorien. Hundratals miljoner människor har lyfts ur fattigdom. Samtidigt ökar fattigdomen i vissa delar av världen och förblir en stor global utmaning. Av dem som lever i extrem fattigdom är en majoritet kvinnor. Kunskap och utbildning är en nyckel till varje individs utveckling, men trots det går över 60 miljoner barn inte i skolan.

Fortfarande är nära en femtedel av jordens vuxna befolkning analfabeter. Utvecklingen går åt rätt håll men med dagens takt kommer inte alla millenniemålen, som syftade till att halvera fattigdomen i världen, att nås till slutet på 2015 när de skulle vara uppnådda. Om vi med framgång ska kunna bekämpa fattigdomen måste miljöproblem, migration, handels- och säkerhetsfrågor ses som integrerade delar av utvecklingsagendan. Globala utmaningar kräver gemensamma ansträngningar.

Vägen ur fattigdom går via ekonomisk tillväxt och handel. Utvecklingsländerna måste få ökat tillträde till den internationella marknaden och makt över sina resurser och inkomster. Det stödjer framväxten av ett livskraftigt näringsliv och lägger grunden för hållbar utveckling och tillväxt. Den absoluta merparten av ekonomiska flöden till utvecklingsländerna utgörs numera av exportintäkter, privata kapitalinvesteringar och remitteringar. Summan av remitteringar, det vill säga pengar som migranter skickar hem till sina ursprungsländer, uppgick enligt Världsbanken till mer än dubbelt så mycket som det officiella biståndet till dessa länder. En framgångsrik politik för global utveckling får därför inte stanna vid att handla om bistånd. Den måste handla om välstånd. För att vinna kampen mot fattigdomen behövs mer frihandel, fler entreprenörer och bättre idéer, mer kunskap och mer internationell samverkan. En friare världshandel har möjliggjort för företag i fattiga länder att i större utsträckning delta i globala värdekedjor, och för enskilda människor att lyfta sig ur fattigdom. Ökade inkomster och större ekonomisk frihet kommer miljontals människor till del, men den ökade handeln skapar också en ökad sårbarhet för ekonomiska förändringar i omvärlden. Den ökade handeln medför också ett större behov av att säkerställa goda arbetsvillkor för människor i låg- och medelinkomstländer. Samtidigt har den informations- och kommunikationsteknologiska utvecklingen gett allt fler människor i fattiga och ofria delar av världen tillgång till ökad kunskap och nya möjligheter att påverka sin egen situation och omvärld. Utvecklingen för de allra fattigaste länderna har dock varit långsam och ojämlikheten inom dessa länder har ökat.

6.2 Bistånd

Sveriges internationella bistånd inleddes för mer än 50 år sedan. Sedan dess har världen förändrats i snabb takt. Fattigdomen har minskat snabbare än någonsin tidigare, samtidigt som världens befolkning har ökat. Den mer gränslösa världsekonomin har skapat välstånd men också nya utmaningar. På miljö- och klimatområdet har nya och stora utmaningar tillkommit. Demokrati och mänskliga rättigheter har under samma period blivit allt mer globalt accepterade som värdegrund. Dessa förändringar i världen skapar nya utmaningar och förutsättningar för utveckling. Förändringarna innebär också

att biståndets förutsättningar och möjligheter i grunden har förändrats. För att biståndet ska vara framgångsrikt och skapa resultat behöver det fortsätta bygga på länders eller aktörers egna ansträngningar. På så vis kan biståndet skapa förutsättningar för utveckling.

Sverige har ett moraliskt ansvar att arbeta för att utrota fattigdom och förtryck, att bistå människor i kriser, katastrofer och konflikter med ett starkt humanitärt engagemang som räddar liv och lindrar nöd. Det målet är långt ifrån uppnått. Sverige ska därför ha en ambitiös utvecklingspolitik och ett generöst bistånd. 2007–2013 avsatte alliansregeringen varje år 1 procent av bruttonationalinkomsten till bistånd. Det gjorde Sverige till en av de mest generösa givarna i världen. Det är viktigt att Sverige fortsätter att uppnå enprocentmålet.

Vi utgår ifrån och värnar OECD:s (Organisation for Economic Cooperation and Development) biståndskommitté Dacs (Development Assistance Committee) definition av bistånd. Denna anger att bistånd (Official Development Assistance, ODA) är flöden från offentlig sektor med det huvudsakliga syftet att främja ekonomisk utveckling och välbefinnande i fattiga länder och med ett gåvoelement om minst 25 procent. Svenskt bistånd ska gå till de länder som klassas som ODA-mottagare enligt OECD/Dacs kriterier.

Till grund för vårt engagemang för att förbättra biståndspolitiken ligger tron på alla människors rätt till frihet, trygghet och rättvisa och övertygelsen om att utveckling ytterst drivs av människors egen vilja och förmåga. Vi anser att biståndets uppgift är att bidra till att skapa förutsättningar för människor att lyfta sig ur fattigdom och förtryck. Biståndet ska bidra där andra flöden inte förmår åstadkomma resultat och måste hela tiden anpassas till förändringarna i omvärlden. Svenskt bistånd ska vara tydligt i sina värderingar och modigt i handling och präglas av ett perspektiv bortom biståndet. Ett effektivt bistånd kan inte bara bygga på god vilja, utan måste leverera verkliga resultat. Vi kräver därför en ansvarsfull hantering av biståndsmedel. Det innebär högt ställda krav på ekonomisk styrning och rapportering, kamp mot korruption i både biståndsorganisationer och samarbetsländer och en beredskap att agera kraftfullt mot missförhållanden.

I budgetpropositionen för 2015 aviserade regeringen att en översyn av den biståndspolitiska inriktningen ska göras. På regeringens hemsida står det att ”policyramverket ska vara kortfattat och ge övergripande vägledning vid utformning, genomförande och uppföljning av det svenska utvecklingssamarbetet. Inriktningen i det beslutade policyramverket kommer att få genomslag i kommande budgetpropositioner och i styrningen av det svenska utvecklingssamarbetet genom strategier, regleringsbrev.” Avsaknaden av ordet resultatstrategier i biståndet antyder att regeringspartierna Socialdemokraterna och Miljöpartiet ställer lägre krav på ekonomisk

styrning och rapportering än Alliansen. Det vore olyckligt att överge ett arbetssätt där biståndets resultat inte återspeglas i strategierna.

Alliansregeringen har konsekvent drivit en biståndspolitik som nått upp till en men också varit mycket tydlig med att mätbarhet och ansvarsutkrävande är grundläggande principer. Det är skillnad när den politiska ledningen styr verksamheten med resultatstrategier eller om ledningen lägger fram strategier.

På miljö- och klimatområdet har nya och stora utmaningar tillkommit. Fler människor dör i dag av föroreningar än konflikter. De globala humanitära behoven ökar och väntas fortsätta att öka på grund av mer komplexa och utdragna kriser. Klimatförändringar, befolkningsökning och flyktingströmmar väntas ytterligare öka antalet människor som behöver humanitärt stöd. Trenden går i en riktning mot allt fler komplexa katastrofer när naturkatastrofer sker samtidigt som väpnade konflikter. Detta förvärras av brist på demokrati, fungerande samhällsinstitutioner och politiskt ansvarstagande.

Vi ska ta fasta på kopplingen mellan säkerhet och utveckling. Avsaknad av fred och säkerhet är ett av de största hindren för att minska fattigdomen i världen. Majoriteten av de allra fattigaste länderna är samtidigt konfliktdrabbade. Inget fattigt land som drabbats av konflikt eller sönderfall har ännu nått något av millenniemålen. Sverige bör därför fortsätta att fokusera en stor del av sitt bistånd till konfliktdrabbade länder. I de flesta av dessa länder krävs det både fredsfrämjande insatser och långsiktiga utvecklingsinsatser. Genom att skapa säkerhet skapas den stabilitet som är en förutsättning för utveckling. Att bekämpa fattigdom genom breda fredsinsatser är effektiv biståndspolitik. Sverige bör också på detta område vara ett föregångsland och verka för att civila och militära resurser används i koordinerade insatser samordnade av FN eller regionala organisationer som Nato, EU och AU. Svenska militära insatser ska också alltid kompletteras med en strategi för långsiktigt bistånd.

Sverige ska vara tydlig och ställa höga krav på sina samarbetspartner i biståndet när det gäller resultatfokus, ett aktivt antikorrupsionsarbete, en effektiv medelsanvändning och transparenta system för redovisning. Sverige ska också vara berett att ompröva sitt biståndsenagemang när kraven inte uppfylls. Sverige ska ställa krav på och stödja samarbetsländernas ansträngningar att bekämpa korrupsion. Viktiga åtgärder för att motverka korrupsion är utvecklingen av fungerande och trovärdiga institutioner som främjar insyn, öppenhet och möjligheter till ansvarsutkrävande.

Sverige kommer aldrig att kunna göra allt överallt, men vi har ett ansvar att maximera effekten av våra bilaterala utvecklingsinsatser i samordning med andra givare för att åstadkomma en effektiv ansvarsfördelning och verkliga resultat. Sverige ska också bidra till effektiviseringen av EU:s utvecklingsamarbete och ha en tydlig röst i det

internationella utvecklingssamarbetet. Genom aktivt arbete i dessa sammanhang bidrar Sverige till en mer rättvis och hållbar global utveckling

6.3 Ett starkare stöd för kvinnor och barn

Svenskt bistånd ska bidra till ett jämställt samhälle. I ett jämställt samhälle har kvinnor och män, liksom flickor och pojkar, lika rättigheter, villkor, möjligheter, inflytande och makt att själva forma sina liv och att påverka samhället. Frånvaron av våld mot kvinnor och flickor är en förutsättning för detta. Ökad jämställdhet är därför ett mål i sig.

Utvecklingen i de flesta länder är helt avhängigt hur potentialen hos kvinnor och tas till vara.

Att kvinnor förvägras sina grundläggande fri- och rättigheter är ett av de största hindren för utveckling och tillväxt. Rätten och tillgången till utbildning för flickor och kvinnor är helt avgörande och de måste garanteras detta på samma villkor som pojkar och män.

Likaså måste kvinnor och män garanteras samma rättigheter i ekonomiska frågor. I Afrika är till exempel åtta av tio bönder kvinnor men de äger ytterst sällan marken själva. Det innebär att de har mycket små möjligheter att få lån eller utveckla sin verksamhet och på så sätt lyfta sig ur fattigdom.

Mödra- och barnadödligheten omfattas av FN:s tidigare millenniemål och är en tydlig indikator på ett lands utveckling. Sverige har ett ansvar att bidra till fattiga länders uppfyllande av dessa och övriga mål. Målen om kraftigt minskad mödra- och barnadödlighet, samt flera andra av de andra målen, kommer inte att uppnås till 2015. Sverige ska bli världsledande på att skydda och främja kvinnors och barns rättigheter och möjligheter. Jämställdhetsperspektiv och särskilt fokus på kvinnors och flickors rättigheter ska därför prägla utformningen av all utvecklingspolitik.

Det svenska biståndet ska bland annat verka för stärkande av kvinnors politiska deltagande och inflytande, utbildning, kvinnors ekonomiska aktörskap och arbetsvillkor, sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR), kvinnors säkerhet inklusive bekämpning av alla former av könsrelaterat våld och människohandel.

Ett effektivt jämställdhetsfrämjande arbete behöver riktas till såväl kvinnor som män i syfte att förändra institutioner och samhällsstrukturer. Könsförtryckande beteenden ska synliggöras, kvinnors och flickors praktiska behov och långsiktiga strategiska intressen ska uppmärksammas och främjas. Män och pojkar behöver ökad kunskap om, och respektera, kvinnors och flickors åtnjutande av mänskliga rättigheter.

Då krävs också att vi ställer tydliga krav på våra samarbetsländer – kultur, religion och tradition kan aldrig motivera avsteg från principen om jämställdhet, icke-diskriminering och alla människors frihet och lika värde. Vi vill vidareutveckla det internationella

samarbetet på detta område och gå från ord till handling. FN:s resolutioner om kvinnors ställning, bland annat 1325 och 1820, ska genomsyra vår politik på detta område.

6.4 Biståndet som verktyg för demokratin

Demokratisk utveckling kräver fungerande och oberoende institutioner och procedurer. Sverige ska främja lösningar som baseras på medborgarnas intressen och existerande lokala förhållanden samt system som har potential att vinna trovärdighet och legitimitet hos människor som lever i fattigdom eller förtryck. Det ska bidra till att stärka enskilda människors inflytande över politiken. Därför krävs demokratiska strukturer som möjliggör ansvarsutkrävande. Sverige ska verka för utvecklingen av starka, legitima och pluralistiska val- och partisystem samt via parlamentsstöd bidra till att hela den politiska processen stärks, till ett tydligare ansvarsutkrävande, bättre representativitet, större öppenhet och insyn. En stark och väl fungerande offentlig förvaltning och ett fungerande revisions- och kontrollsystem är centrala. Sverige ska prioritera utvecklingen av en effektiv, öppen och väl fungerande förvaltning på central, regional och lokal nivå.

Alla människors rättssäkerhet och tillgång till rättvisa inför lagen är avgörande för en ökad respekt för mänskliga rättigheter och stärkt demokratisk utveckling. Sverige ska därför främja rättsstatens principer och eftersträva sammanhållna reformer inom rättssektorn.

Vi behöver satsa mer på konkret bistånd myndighet till myndighet genom att bli bättre på att använda den kompetens som finns i svenska myndigheter som kan bidra till att bygga institutioner i andra länder genom utbyte.

Politisk frihet frigör krafter för social och ekonomisk utveckling. Vi vill därför utöka Sveriges förmåga att genomföra demokratibistånd och ser det som ett viktigt bidrag till att skapa en friare värld. Det handlar om att stödja uppbyggnaden av demokratiska institutioner och stärka rättsstatens funktioner i mottagarländerna. Insatser för att bidra till utbildning av politiker, tjänstemän och journalister är också centrala i detta arbete. Det partinära samarbetet med fokus på att stödja utvecklingen av demokratisk delaktighet och demokratiska partistrukturer spelar en viktig roll för att utveckla starka flerpartisystem i mottagarländerna. Med det fokuset på biståndet så bidrar vi också långsiktigt med att stävja extremism och förebygga terrorism.

Vårt bistånd ska ställa krav på respekt för demokrati och mänskliga rättigheter. Vi ska stödja de individer som tar stora personliga risker genom att arbeta för dessa värden. Sverige bör därför erbjuda långtgående stöd och skydd för oppositionella, journalister, nättaktivister och andra nyckelpersoner i kampen för en friare värld.

6.5 Nya utvecklingsmål – agenda 2030

2015 är det år som millenniemålen ska vara uppfyllda, och nya mål, Agenda 2030, har nu tagits fram. Arbetet med att nå millenniemålen har inneburit att många länder – såväl låg- och medelinkomstländer som rika länder – har bidragit till kraftansträngningar för att minska fattigdomen i världen. Som följd av dessa ansträngningar och den ekonomiska utvecklingen i många låg- och medelinkomstländer har antalet människor som lever i extrem fattigdom halverats sedan 2000.

Trots enorma framsteg är dock fattigdomen fortfarande utbredd. 1 miljard människor lever fortfarande i extrem fattigdom, den humanitära situationen i världen har förvärrats allvarligt och fler människor än någonsin är på flykt. Hälsosituationen i världen har förbättrats men varje år dör miljontals barn av sjukdomar och näringsbrist. Stora utmaningar finns när det gäller att minska mödradödligheten i världen och även rörande kvinnors och ungdomars sexuella och reproduktiva hälsa och rättigheter (SRHR). Miljöförstöring och klimatförändringarna riskerar att öka fattiga människors utsatthet. Den 25 september 2015 röstade alla FN:s 193 medlemsländer ja till de nya globala utvecklingsmålen. Dessa mål träder i kraft i januari 2016 och gäller alla världens länder. Målen kommer därmed att ersätta de nuvarande åtta millenniemålen och de 17 nya globala utvecklingsmålen ska gälla från 2016 till 2030. Under dessa mål finns 169 delmål. De nya utvecklingsmålen övergripande tema är ”hållbarhet” och ska prägla både politik och reformer i FN:s medlemsländer. De nya hållbarhetsutvecklingsmålen skiljer sig från millenniemålen, bland annat att det här på något sätt ska kräva någonting av alla länder, alla regeringar, alla jordens invånare. Arbetet med att formulera en ny utvecklingsagenda bygger på de mest omfattande globala konsultationer som FN någonsin har åtagit sig. Förverkligandet av dessa mål kräver seriösa finansiella åtaganden och stor politisk vilja för att förverkligas.

Alliansregeringen arbetade aktivt för att bidra till en ambitiös och bred post-2015 och för att få genomslag för de svenska prioriteringarna. Bland svenska prioriteringar för hållbar utveckling återfanns demokratiska samhällsstyrning, frihet från våld, jämställdhet och kvinnors egenmakt, sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) samt klimathänsyn och att mänskliga rättigheter och för att de nya målen skulle leda till en mer samstämmig politik för global utveckling samt på ett balanserat sätt integrera de tre dimensionerna (social, ekonomisk och miljömässig) av hållbar utveckling. Efter en mycket lång process med att ta fram en ny agenda är det mycket

positivt att vi nu har nya tydliga hållbarhetsmål som innehåller, för Sverige, viktiga prioriteringar. Det är också mycket viktigt att målen är universella och att det finns ett tydligt ansvarsutkrävande. Sverige fick efter många års strategiskt påverkansarbete och genom samarbete med likasinnade genomslag för de svenska prioriteringarna och önskat fokus på de nya utvecklingsmålen. Sverige måste nu fortsätta vara drivande och ledande i arbetet med Agenda 2030 och för att alla ska kunna nå målen.

Karin Enström (M)

Sofia Arkelsten (M)

Göran Pettersson (M)

Tobias Billström (M)

Hans Wallmark (M)

Olof Lavesson (M)

Margareta Cederfelt (M)

Sotiris Delis (M)

Ulrika Karlsson i Uppsala (M)

Anti Avsan (M)